

novoměstský kurýr

10/2012

ČLÁNKY - INFORMACE - AKTUALITY - NÁZORY- FOTOGRAFIE

Jiráskova chata na Dobrošově nad Náchodem - pohled od západu. Foto JB.

OBSAH:

ÚVODNÍ SLOVO

JOSEF PEKAŘ A HODNOCENÍ HUSITSTVÍ
MASARYK O JANU HUSOVI, KOSTNICKÁ HRANICE DNES
DESET BLUDŮ O HUSITECH A HUSITSTVÍ
ROZHOVOR S JANOU LORENCOVOU
NA CO VĚŘIL JAN WERICH
POZNÁMKA REDAKCE NOVOMĚSTSKÉHO KURÝRA K NÁSLEDUJÍ-
CÍM DVĚMA ČLÁNKŮM AUTORŮ JANA PRŮŠI A PAVLA RYSKY

Článek první pánů Jana Průši a Pavla Rysky:
JAK SE ZBAVIT KORUPCE

Článek druhý pánů Jana Průši a Pavla Rysky:
MÝTY O ČESKÉ PRIVATIZACI
RINGŮV SEN 2019

www.novomestskykuryr.info

Jiráskova chata na Dobrošově nad Náchodem - pohled od východu. Foto JB.

Interiér Jiráskovy chaty na Dobrošově - jídelna Foto JB.

ÚVODNÍ SLOVO

Tak co se stalo významného v posledních třiceti dnech?

- policie vyšetřuje prvního náměstka ministra Drábka – Šišku (ministerstvo práce a sociálních věcí) s dalším pracovníkem ministerstva pro údajné podplácení

- ministr Drábek označil za skandální, že si to policie dovolila několik dní před volbami

- po vzetí Šišky do vazby Drábek slíbil, že odstoupí na konci října – tak si počkejme – asi si nechává zadní vrátka, ale bude čekat, až proběhnou volby – asi to TOP 09 moc nepomůže. Možná, že si to pan ministr ještě rozmyslí, aby nás připravil o své skvělé služby

- preference komunistů, jak vyplývá z předvolebních průzkumů, významně rostou, tak se to možná současné vládě podaří, posunout komunisty z dlouhodobého stínu na výsluní

- na prezidenta Klauze byl v Chrastavě spáchán „atentát“ s kulčkovou pistolkou, ale pro jistotu se nechal vyšetřit, zda nedošlo k nějakému vážnějšímu zranění. Jeho bodygardi na to koukali jak „sůva z nudlí“ a teď se zkoumá, zda nebyl zanedbán jejich výcvik (nebo jsou snad málo placeni, že nemají tu správnou motivaci).

- za zmínku stojí motiv atentátu, který uvedl atentátník: snaha upozornit na pro velkou většinu občanů nepřijatelnou politiku vlády. Doslova prohlásil:

„To co jsem provedl, jsem neudělal na nějakou objednávku ani pro vlastní zviditelnění. Chtěl jsem pouze poukázat na zhoršující se kvalitu života obyčejných lidí a velký problém s mafiánskými praktikami v české republice, které decimují národ. Nechtěl jsem házet s nějakými vajíčky, neboť vůči tomu jsou politici hluší a slepí. Použil jsem maketu zbraně, ne proto, že bych chtěl někoho zabít či zranit, ale proto, že tento čin bude mít větší váhu než rajčata a vajíčka. Chtěl jsem, aby se politici zamysleli nad svým chováním vůči lidu, ale vidím, že se spíše zamýšlejí nad lepší ochranou.“ (Hodně učesaný text na chlapce s podivným pravopisem)

- zajímavý je závěr pana prezidenta, že ten atentát je výsledkem štvání některých lidí v naší společnosti proti současnému dění u nás – padla jména Wievegh a Šiklová – asi se hrad rozzlobil nad knihou „Mráz přichází z hradu“, která je připravena k vydání a pana prezidenta tam nelíčí pan Wievegh zrovna v příznivé podobě

- Šiška prý nabídl navýšení zakázky z 80 mil. na 100 mil. – tedy úplatek ve výši 20 mil. – to jsem zvědav, kolik za to dostane

- pan prezident se ozval (internet), že pokud ho budou lidi zastrašovat, vrátí se do politiky (takže se máme na co těšit)

- proběhlo první kolo voleb – jasně zvítězila levice (ČSSD, KSČM) – pro pravici debakl. Nyní bude druhé kolo senátních voleb – takže počkejme jak to i tady dopadne, zatím má levice i tady našlápnuto na úspěch

- proběhlo druhé kolo senátních voleb – zcela jasně vyhrála sociální demokracie, komunistům zbyli jen dva senátoři z dvanácti možných – je vidět, že voliči, kteří přišli – a bylo jich málo – měli z komunistů přece jen obavy

Takže několik mých názorů:

Volby ukázaly, že současná koalice (ODS, TOP 08 a starostové a LIDEM) nemá zcela jasně důvěru a obdiv občanů

této země – ti, kteří přišli k volbám to jasně vyjádřili tím, jak volili, ti kteří k volbám nepřišli, necítili potřebu nikoho podpořit – je to lhostejnost nebo beznaděj, že se stejně nedá nic ovlivnit.

Myslím, že platí: nevolil jsi, nenadávej!

No a co bude dál?

Já to odhaduji takto:

Premiér Nečas skončí jako předseda ODS a bude zvolen na jejich příštím kongresu nový.

Kdo by to mohl být?

Možná Martin Kuba. Nebo snad primátor Svoboda?

Dnes bych spíše předpokládal, že předčasné volby z titulu dnešního stavu věcí (22.10.2012) nebudou. Dál si netroufnu odhadovat.

Dál se omezím na komentáře k následujícím článkům, které jsem jako obvykle posbíral po internetu.

Nedávno jsme se s mými seniorskými kamarády dostal do diskuse, kdo vlastně byli husité – zda zloději, vrazi a ničitelé nebo je to období, na které můžeme s hrdostí vzpomínat.

Tak jsem našel některé názory – kupodivu, podobná otázka se řešila již i ve starší minulosti – např. v 19. století.

Pokud jde o další články, komentář jsem dal k nim, pokud byl nutný.

Přeji příjemné počtení.

Jindřich Buchal

JOSEF PEKAŘ A HODNOCENÍ HUSITSTVÍ

Josef Pekař se narodil jako selský syn roku 1870 v Malém Rohovci u Turnova. Byl jedním z nejvýznamnějších historiků přelomu 19. a 20. století a řadíme jej mezi Gollovy žáky. Ve svých historických pracích se snažil vždy zachytit dobu a vykreslit tehdejší prostředí. V potaz bral různé faktory. Hospodářskou situaci, vědu, tehdejší zvyklosti, mravy, řeč i náboženství. Jeho nejvýznamnější prací bylo čtyřsvazkové dílo „Žižka a jeho doba“, vydané v letech 1927-1933. Období husitství je jedním z Pekařových nejsledovanějších. Proč?

Poté, co vydal Palacký své „Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě“, stalo se husitské téma jedním z nejvíce diskutovaných. Palacký a pokračovatelé v něm viděli začátek novověkého myšlení a nejslavnější období českých dějin. Pekařův víceméně odmítavý postoj ke glorifikaci husitství se střetl s řadou odpůrců. Ve své době se jeho největším sokem na vědecké půdě stává T. G. Masaryk. Pekař ostře polemizuje s Masarykovou vizí - Naším programem je Tábor. Konservátec Pekař se staví proti revolucím a Masarykově Táboru a naprosto odmítá myšlenku, že by bylo husitství symbolem začátku novověku, ale naopak tvrdí, že husitské myšlení je symbolem konce středověku. Proč tedy historik Josef Pekař onu již zmíněnou glorifikaci husitství, symbolizovanou například Palackým, Tomkem či Masarykem, odmítá?

JOSEF PEKAŘ A HUSITSTVÍ.

Josef Pekař se snažil přinést k otázkám husitství nové pohledy. Jednoznačně odmítá překotný radikalismus a husitství samotné bylo podle něj především dřívějších herezí,

Pokračování na následující straně

reagující na učení Vicklefa. Polemizuje s někdejšími názory na dobu husitskou a snaží se vyvracet některé mýty, které rozšířili jeho předchůdci. Staví se proti Slavíkovi, který tvrdí, že základní charakteristikou husitských bojů byla revoluce českých měst proti silám feudalismu. Podle Pekaře bylo husitství téměř výlučně náboženskou záležitostí. Jedním z mála kladů tohoto hnutí bylo počestění českých měst, ale už v této době byla, podle Pekaře, připravena cesta k Bílé hoře.

Pekař dokonce píše, že jen „nešťastná souhra okolností zabránila tomu, aby se husitské Čechy nesmířily se svými nepřáteli už v roce 1420 a naopak šťastná náhoda zapříčinila, že byla u Lipan poražena „rota lotrovská“ a poté byl v naší zemi konečně obnoven pořádek.“

Příčiny proč vůbec k husitským bojům došlo vidí Pekař v tehdejšímu stavu církve. Vidí snahu Husovu a dalších čelit hlubokému úpadku soudobé církve. Upozorňuje na situaci, kdy byli v jedné době tři papežové a situace ve vedení církve byla značně nepřehledná. Navíc Hus odmítá uznat, že hlavou církve je papež, ale sám hlásá, že to může být jediné Kristus. Papežství je světského původu. Pekař poukazuje na fakt, že Hus papeži sloužit chtěl, ale pouze za toho předpokladu, že on povede církev ve shodě s Božím zákonem, tedy Biblí.

Pekař však kritizuje i snahy soudobých představitelů využít Husa k politickým účelům. Vystupuje zejména proti tzv. „lžihusovi“ – využívání Husa k boji proti katolicismu. Také uvádí s využitím nejnovějších prací na pravou míru Husovo „miluj pravdu, braň pravdu až do smrti“. Zde totiž Hus neměl na mysli pravdu v dnešním světském slova smyslu, ale pravdu Boží – Písmo svaté.

Za jednu z hlavních příčin vzniku válek považuje Pekař nechuť husitů ustoupit v otázkách přijímání z kalicha. Kvůli této neústupnosti došlo k válce Zikmunda s Tábořem. Tábor, podle Pekaře, se odchýlil od katolické církve i od husitů vedených pražskou universitou. A takto kacířský a militantní Tábor nebylo možné přivést za společný stůl k jednání se Zikmundem. K tomuto jednání mohlo dojít až po Lipanech.

OSOBNOST JANA ŽIŽKY.

Velký spor mezi Pekařem a mnohými dalšími se odehrál v otázce hodnocení osobnosti Jana Žižky z Trocnova. Na tomto poli se střetává zejména s Palackým a Tomkem. Tomek Žižku jednoznačně glorifikuje. Palacký je ve svém hodnocení Žižkovy osobnosti umírněnější. Podle něj byl Žižka demokratem, který potíral rozdíly mezi stavy. A který zároveň nenáviděl feudální panstvo. Žižka byl v očích Palackého Slovanem bojujícím proti Němcům.

Pekař tyto názory Palackého zásadně odmítá. K Palackému postřehu o nenávisti Žižkově k urozeným pánům Pekař dodává, že Žižka začal bojovat po boku urozeného pána a dokonce později stál i u jeho smrtelného lože. Měl přátelské vztahy i s některými rody. Například s pány Zmrzlíky ze Svojšína. Navíc šla za Žižkou i nižší šlechta. Žižka sám byl zemanem a po jeho boku stáli i někteří rytíři. Byl také značně podporován sedláky (viz. J. Pekař, O smyslu českých dějin, s.132).

Pekař zásadně odmítá vidět husitské boje jako zápas mezi demokracií, reprezentovanou husity, a aristokracií. Žižka nebyl demokratem, neboť potíral všechny nepřátele svého programu. Ostře protestuje Pekař proti vizi Palackého, že byl Žižka bojovníkem slovanské ideje proti Němcům.

Z kanadského tisku:

V Kanadě se začaly množit případy napadení člověka medvědem, a tak se na odpočívadlech okolo silnic a u vstupu do přírodních rezervací začaly objevovat informační cedule s tímto textem:

Vážení návštěvníci, ve vlastním zájmu si uvědomte, že medvěd je nebezpečné zvíře a vyhýbejte se proto styku s ním. Velmi důležité je medvěda nepěkvapit, a proto doporučujeme na oděvu při vstupu do lesa nosit malé rolničky. Rovněž je známo, že medvědi nesnášejí pach pepře, je proto dobré u sebe několik sáčků pepře nosit, případně jím svůj oděv přímo posypat.

Je velmi důležité rozlišovat mezi medvědem černým, který je relativně přátelský a medvědem grizzlym, který je velmi nebezpečný. Blízkost medvěda nám pomůže odhalit i přítomnost jeho trusu. Trus medvěda černého je světlejší, řídký a je ho méně. Trus medvěda grizzly je hojnější, hustší, páchne po pepři a bývají v něm malé rolničky..

Palacký si totiž, podle Pekaře, plete slovanství 15. století se slovanským hnutím v 19. století. V patnáctém století samozřejmě slovanská otázka neexistovala (viz. J. Pekař, Žižka a jeho doba, sv. III., s. 287).

Rozpory jsou samozřejmě i v otázkách Žižkových bojů. Podle Palackého je revoluce, která spěje za lidsky hodnotnými cíly hodna oslavy. Palacký pak zamlčuje veškeré stinné stránky husitských bojů i škody, které napáchaly.

Pekař se staví proti zamlžování skutečných krutostí, jež se dopouštěli Táborité. Zatímco například Tomek Tábority oslavuje, Pekař popisuje některé jejich skutečné činy – boj proti katolickým kněžím, o tom jak „bili, topili a pálili kněze, bořili a vypalovali kostely, kláštery, kaple i fary“. Často se to ovšem dělo, jak Pekař připouští, i proti vůli samotného Žižky (viz. O smyslu..., s.134).

Pokud chtěl Pekař hodnotit Žižku, snažil se pochopit jeho osobnost, jeho názory. Žižka byl podle Pekaře ploidem duchovní bouře. Nebyl v žádném případě vyznavačem umírněných zásad, dokonce ani mužem kázně a pořádku, jak psali Tomek s Palackým, ale byl právě naopak vůdcem a hrdinou revoluce. Chtěl násilím, tedy ohněm a mečem, připodobnit život křesťanstva rozkazu a vůli Kristově. Pekař jej označuje za tribuna násilného převratu. V nevyvratitelném přesvědčení, že jde o skutečnou boží věc se stal „plnomocným zástupcem trestajícího Hospodina, vůdcem vojsk božích bojovníků“. Tímto chtěl pomstu a bil všechny národy, které se odvážily protivit se vůli Kristově. On sám byl přesvědčen, že dělá věc bohumilou. Ve skutečnosti však šlo, podle Pekaře, o obyčejný vandalismus, jak doslova píše: „svět okolní neměl dosti slov, aby odsoudil hrůzu a vandalismus díla Žižkova“ (viz. Žižka a jeho..., sv. III., s.291).

Pekař vyvrací mýtus o Žižkovi, Božím bojovníku. Žižka sice měl svou víru a také ji násilím prosazoval a bojoval proti každému „kacíři“, ale podle svědectví pamětníků jeho doby stál stranou, pokud došlo ke sporům mezi jednotlivými náboženskými a politickými proudy. Byl totiž v první řadě vojákem. Nebyla mu nevlastní agresivita a s tou také různé důležité problémy řešil. Jak uvádí Pekař: „...problém nápravy církve řešil pálením kněží nebo mnichů a bořením kostelů...“ (viz. O smyslu..., s.139).

Pekař také napadá předchozí tvrzení o spolupráci Zikmunda a Prahy. Argumentuje velkými rozdíly mezi oběma

Pokračování na následující straně

stranami, které jsou dány jednak povahou, dále i metodami, tříděními rozdíly a v neposlední řadě náboženskými neshodami.

Pokud se zastavíme u ukrutnosti husitských metod, ty viděl Pekař samozřejmě i z pohledu tehdejšího způsobu života. Pekař si uvědomoval, že život ve středověku byl krutý a že měřítko síly krutosti jsou tedy jiná. On věděl a uznával fakt, že život jako takový, měl ve středověku mnohem menší váhu. Proto se z dnešního pohledu chovali ve středověku brutálně téměř všichni. Ovšem chování Žižky a jeho spolubojovníků z Tábora překračovalo míru ukrutností, jaká byla v té době obvyklá.

Problém ležel podle Pekaře v sociální struktuře Tábora. Šlo většinou o sedláky a jejich ženy. Pekař si velmi dobře uvědomoval sílu zfanatizovaného davu (vždyť žil na přelomu dvacátého století a tyto problémy viděl kolem sebe). Takovýto zfanatizovaný dav, v této sociální struktuře, se choval mnohem brutálněji než klasická rytířská vojska. Ta byla mnohem disciplinovanější a dokázala mít i jisté společenské ohledy.

Pekař samozřejmě vidí v Táboře i umírněné, mravní křídlo, ale „vnikala tam podezřelá čeládka všeho druhu, již šlo jen o loupež, nikoli o boj boží“.

Jak již bylo zmíněno, byl Žižka v očích Pekařových na prvním místě voják. Pekař se nezdráhá označit jej za vojenského génia. Přesto si Pekař historik nedovolil hodnotit podrobně jeho vojenské umění. To přísluší více vojenským znalcům. Stejně tak však nastane problém, pokud by Žižkovu osobnost zkoumal pouze voják. Ten by nemohl správně ukázat Žižkův obraz v historických aspektech. Proto se Pekař spíše zamýšlí nad otázkami tak velkých úspěchů Žižkových vojsk. Podle něj tady sehrál největší roli psychologický moment. Sebedůvěra Žižkových bojovníků a jejich víra v to, že jsou Božími bojovníky a mají v podstatě nadpřirozenou moc. Žižka využil jako jádro svých jednotek selský živel. To svědčí o jakési demokratizaci doby, neboť v dřívějších dobách se o vojsku mluvilo pouze v souvislosti s legitimní armádou složenou z rytířů. V husitských válkách se neobjevovalo ani mnoho zajatců. Žižka se snažil alespoň ochránit zajaté, kteří byli ze šlechtického stavu. Často se však, podle Pekaře, ani jemu nevedlo před rozvášněným lidem tyto zajatce ochránit. Po smrti se Žižka stal legendou. Historiografie byla plná glorifikace. Nešlo však jen o husitsky smýšlející. I například Balbín považuje Žižku za velikého Čecha a vlastence, Tomek jej považuje za ochránce pořádku a právního řádu, naopak Palacký, jakožto liberál, v něm vidí fanatika zbožnosti, bez politického smyslu.

LIPANY.

Jestliže ještě například v hodnocení Žižky může být mezi Pekařem a jeho předchůdci alespoň minimální shoda, tak v pohledu na bitvu u Lipan roku 1434 se Pekař od svých oponentů diametrálně odlišuje. Pekař označil Lipany za „šťastný den našich dějin“. Palacký v nich vidí porážku české demokracie. Pekař samozřejmě vidí i v husitském hnutí demokratické rysy – například snaha přiblížit se prostému člověku, zlepšilo se postavení nižší šlechty. Není však možné hovořit o porážce demokracie. Ta tehdy žádná neexistovala. I prostí lidé uznávali ono dělení na „trojí lid“. U Lipan šlo podle Pekaře o to, aby už nebyla „vesnická armáda“, ale aby opět nastoupila vládní autorita.

Co se týká porážky u Lipan, tak líčené u Palackého, při-

pomíná Pekař, že kacířství Tábora bylo odsouzeno až roku 1444. A navíc jej dobyl v roce 1452 Jiří z Poděbrad, který u Lipan bojoval na straně vítězů a přesto byl později označován za „husitského“ krále. To také svědčí o tom, že bitva u Lipan dopadla ve prospěch další budoucnosti českého národa.

Svědci doby (Chelčický, Rokycana, Vavřinec z Březové) podle Pekaře sami odsuzovali bratrská vojska a husitsky smýšlející šlechta a měšťanstvo „jásá nad porážkou Sirotků a Táboritů“ (viz. Národní politika, 27.5.1934). Moc Táboritů mohla podle Pekaře definitivně klesnout, teprve když bída a zoufalství dala sílu husitské pravici (Pražané a husitská šlechta) právě u Lipan. Byla tím otevřena cesta k dohodě se Zikmundem. Jejím pozitivním důsledkem pak byla kompromisná.

Obecně Pekař k Lipanům dodává: „Lipany jsou poslední významnou a všem dobrým Čechům vítanou stanicí konce. Učinily přítrž zkáze, jež kvetoucí a slavné království přivedlo na pokraj zhouby – všechny křížové výpravy Zikmundovy způsobily zajisté jen malý díl škod a ztrát, jež nahromadilo neštěstí patnáctileté nelítostné války domácí...“ (viz. Národní politika, 27.5.1934)

PEKAŘ A TI OSTATNÍ.

Své práce a polemiky zveřejňoval Pekař v novém historickém časopise Český časopis historický (ČČH), který založil roku 1895 jeho učitel Jaroslav Goll. Pekař se brzy stal jeho nejvýraznější osobností.

Těsně před první světovou válkou došlo konečně k dlouho očekávané otevřené roztžce dvou názorových proudů v české kulturně historické obci. Na jedné straně stál profesor Masaryk společně např. s vydavatelem Času Janem Herbenem, na druhé straně pomyslné barikády pak lidé kolem ČČH – kromě Pekaře např. Kamil Krofta. Boj se přenesl do několika silných názorových polemik na stránkách ČČH i Času.

Jan Herben například tvrdil, že historik má být nejen exaktní vědec, ale má i vykládat fakta – nejen „pitvat morčata“. Pekaři, podle Herbena, stačí jen „pitvání morčat, účelem mu není víc než zjištění faktů“ (viz Spor o smysl českých dějin, s.204). Na což zareagoval pekařův kolega Kamil Krofta, který toto Herbenovo tvrzení označil za bezdůvodné, které by „bylo možno nazvat směšným, kdyby v něm nebylo tolik nepoctivosti“ (tamtéž, s.264).

Pekař pak napadal Masarykovu filosofii, již mimo jiné vyčetl absenci národní ideje. Pekař varoval Čechy před kon-

Pokračování na následující straně

fesijní sváry, kterých bylo stále více než dost a za hlavní motiv českých dějin označil právě národní ideu. Nesmlouvavý byl i Pekařův postoj k česko-německým vztahům. Vedl polemiku s významným německým historikem 19. století Theodorem Mommsenem (věnoval se převážně dějinám starého Říma), který vyzýval otevřeně k boji proti Slovanům, kteří pro něj symbolizovali barbarství. Tvrdou polemiku vedl i s německým moravským historikem Bertholdem Bretholzem a jeho knihou „Geschichte Böhmens und Mährens“ zabývající se dějinami Němců na našem území (viz. O smyslu..., s.77-114). Kromě toho však Pekař prosazoval umírněný, od nacionalismu odproštěný, ovšem rovnoprávný vztah s Němci, podporoval kulturní nároky českých (sudetských) Němců – jinými slovy mu šlo o přátelské soužití jak s Němci za našimi hranicemi, tak s třímilionovou německou menšinou v Československu. Díky tomu bylo jeho jméno často nacisty, ale i mnohými Čechy zneužíváno. Komunistická poválečná historiografie mu odeprěla místo a jeho knihy byly zakázány.

ZÁVĚREM.

Historik Josef Pekař byl pro českou historiografii mimořádným přínosem. Dokázal se ve svých pracích oprostít od zobecňování a naopak se vždy snažil události hodnotit v dobovém kontextu. Když se v 19. století stalo husitství ústředním tématem, nebál se prosazovat otevřeně svůj názor, kterým se od většiny diametrálně lišil. Stejně jako Masaryk v době hilsneriády, dokázal své názory uhájit (o jeho velikosti svědčí i to, že dokázal některé své dílčí chyby uznat a opravit) a až do konce svého života v roce 1937 své zásadní postoje nezměnil.

V otázkách kritického postoje k husitství byl prvním průkopníkem. Označil sice husitství za „hrdinný a vítězný zápas Čechů za svou pravdu, tj. za prohloubení a zoprávdivení náboženského života“, dodal však, že „dlouholetý zápas obrátil vniveč materiální i duchovní rozkvět našeho národa... vnucoval nám úzké obzory středověku“ (viz. O smyslu..., s.127) a to v době, když již v románském světě počínala renesance.

I dnes by se Josef Pekař se svými názory, které zbořily mýty, potýkal s ostrou kritikou. Ony „staré pravdy“, jím i dalšími dnes již dávno vyvrácené, se stále v našem podvědomí vyskytují. Proto je Pekaře stále potřeba k jejich odbourávání.

Jako neskutečně dnešní zní totiž jeho slova o smyslu našich dějin: „Smysl českých dějin je, že Čechové, kdykoli se dopracovali vysoké úrovně svobody a samostatnosti, podvrátili sami obojí v zápětí nedostatkem rozumné umírněnosti – a to jak v oboru života politického, tak duchovního“.

Autor: Jan Ešner, publikováno: 16.06.2002, zdroj internet.

MASARYK O JANU HUSOVI, KOSTNICKÁ HRANICE DNES

1. „Nebudu hledat slov, abych vylíčil události, které se staly v Kostnici,“ řekl T. G. Masaryk v úvodu proslovu, kterým 6. července 1895 uctil čtyřsté osmdesáté výročí smrti Jana Husa – „nebudu líčit hranici, na které za pravdu skonal jeden z nejlepších synů národa, žijeme v přítomnosti, žijeme

me ji plně, a proto uvažujme, co kostnická hranice znamená nám dnes, neboť hranice ta není ještě rozmetána. Kostnickou hranici živí lhostejnost k posledním pravdám životním, lhostejnost k posledním cílům člověka. Tíží nás indiferentismus. Naš obrodný program zeslabuje liberalismus; buditelné úsilí o osvětu a vzdělání přestává namnoze na více méně eklektickém napodobování rozmanitých evropských vzorů.“

Proti autoritě církevní i světské moci Hus postavil svou bodu svědomí, právo člověka měřit myšlení a jednání podle pravdy zakotvené v Kristově evangeliu. Původní křesťanskou víru, vyjadřující životní pocity chudých, ponížených, opovrhovaných, představitelů středověké katolické církve, dědicové bohatství, nádhery a moci Římské říše, již nepotřebovali. Hus neváhal použít ostrá slova, aby odsoudil nemravně jednající kněze, ať již seděli na jakékoli příčce církevního žebříku: „O, běda kanovníkům, farářům, biskupům a jiným kněžím a prelátům, jenž jedí, žerů, lokají, tučně se pasou, a v duchovenstvu nic neprosívají. – A hřeší rozličně v té moci světské i duchovní: klášterníci, sebravše všeliké almužny, aby vydávali chudým peníze, sukno, stravu, i nedávají; faráři, aby chudé krmili v suché dni neb jindy, i nekrmí; měšťané též. A tak táhnou spolu vůz dáblův jako tři koni, které pomrskávají lakomstvím a táhnou do své stodoly.“

2. V Husově době povážlivá mravní krize v církvi zachvátila i její vrchol. Již od roku 1378 měla dva papeže a v roce zahájení Kostnického koncilu dokonce tři. Jedním z úkolů Kostnického koncilu bylo vyřešit tuto trapnou otázku – vykupitel přece nemůže mít na zemi více zástupců. Hus ji řešil způsobem, který tehdejší teologové, církevní i světské panovníci považovali za nebezpečný blud. Církev je podle něho duchovním společenstvím; kdo žije v hříchu, ať farář nebo papež, vylučuje se z církve; její hlavou není papež, ale Bůh. Štěpán z Pálče, univerzitní mistr, původně Husův přítel, později horlivý odpůrce, na koncilu prohlásil: „Někdo jest pravým papežem, prelátom, biskupem, třeba není pravým křesťanem.“ Kostnický koncil Masaryk nazval „podivným“: „Papež, jenž prý kdysi byl námořním loupežníkem a jenž neměl obrany proti veřejnému obvinění z četných zlých skutků, měl předsedat soudu nad Husem, jehož bezúhonný život uznávali tehdy i někteří jeho odpůrci.“ Za největší hřích, kterého se podle Husa dopouštějí kněží na všech úrovních, považoval svatokupectví. Všechno se tehdy dalo zpeněžit – prodávaly se křty, svatby, pohřby, mše, kněží si kupovali, najímali a vyměňovali fary, výnosy z kostelů a oltářů, prodávali se vikariáty, hodnosti kanovníků, biskupů i kardinálů. Majitelé některých církevních úřadů byli cizinci, kteří ani nepotřebovali žít v Čechách. Jako třeba Mikuláš Puchník, přítel Johánka z Pomuka, byl proslulý svou lakotou a nenasytým hromaděním církevních úřadů; říkalo se o něm, že je kanovníkem všude a nikde (nullatenus et omnitenus). Církev ve středověké společnosti hrála klíčovou, nezastupitelnou úlohu, kněz byl zprostředkovatelem kontaktu věřících s Bohem, vystupoval jako jeho zástupce, lidé se mu zpovídali ze svých hříchů, on jim dával jménem božím rozhřešení. Duchovní tím nabývali dnes už těžko pochopitelné moci nad svými farníky – cožpak není ten, kdo se zpovídá z hříchů, v podřízeném a zahanbujícím postavení, a ten, kdo zpovídá,

Pokračování na následující straně

v několikanásobně privilegované pozici? Kněží mohli věřícím zatarasit cestu k spasení, k účasti na životě věčném. Pro to byli lidé ochotni za tuto službu dobře zaplatit. Bohatí byli na tom lín, tučnými odpustky se mohli zbavit i nejtěžších hříchů. Uvádí-li dnes olomoucký arcibiskup pokání, modlitby, půsty, dobré činy jako příklad odpustků, pak záměrně odvádí pozornost od odpustků jako projevu svatokupectví.

Sbor kardinálů na Kostnickém kongresu nemohl Husovi prominout, že jeho tažení proti odpustkům ohrožovalo hospodářské i duchovní zájmy církve. Husův spisek o svatokupectví čteme dnes jako podrobný popis a výčet způsobů, jimiž se tehdy ve společnosti prováděla korupce – vyvlastňovaly majetky, okrádali nevědomí a bezbranní lidé, tunelovaly statky, úřady, služby. Hříšní kněží dovedli měnit biblické slovo v zlatý dukát. Instituci odpustků církev nezrušila, i když dnešní formy svatokupectví se již neprovozují tak okatě a primitivně jako v minulých stoletích. V době elektronických šeků, bankovních tajemství, neprůhledných privatizací, daňových rájů dostává uplácení a hromadění majetku mnohem složitější a rafinovanější formy. Jen tu a tam problesknou zprávy o divných praktikách vatikánských bank. Vše je zahaleno mlčením téměř na úrovni zpovědního tajemství. Hovoří se o tom, že ani vatikánská Banka svatého Ducha není imunní před nezákonnými praktikami. Nedávná aféra způsobená zveřejněním papežových důvěrných listin vyvolala v nejvyšších vatikánských kruzích zemětřesení. Karikaturista deníku La Repubblica nakreslil kardinála v černém, který říká: Což tak do tří let Vatikán zrušit? Zatím byl zatčen papežův komorník, jediná laická osoba zapletená do tohoto případu. Bude italská policie s to objasnit, jakým způsobem se na indiskreci podíleli kardinálové, nejbližší spolupracovníci a důvěrníci Benedikta XVI.? Sotva. Právě tak se zřejmě nikdy nedozvíme, kolik miliard dolarů musí Vatikán zaplatit obětem nezákonného zneužívání dětí katolickými knězi v Americe, Belgii, Nizozemsku, Německu, Rakousku a jinde. A kdo a jak potrestá kněze po dlouhá léta se dopouštějících hříchů, o němž Kristus řekl: „Kdo by svedl k hříchu jednoho z těchto maličkých, kteří ve mne věří, pro toho by bylo lépe, aby mu pověsili na krk mlýnský kámen a potopili ho do mořské hlubiny?“ (Matouš 18,6) Jak naloží církev s biskupem Rogerem Vangheluwem, biskupem z Brug, jedním z početných pachatelů tohoto hříchu? Proč se Benedikt XVI. odmítl v Mexiku setkat s oběťmi pedofila Marciala Maciela, drogově závislého zakladatele řádu legionářů Kristových? Kdo potrestá chilského kněze Fernanda Karadimu, nazývaného farníky „živým světlem“, za dlouholeté zneužívání seminaristů? A kdo kdy vnese světlo do dřívějších dosud neobjasněných případů sebevražd a únosů, které se týkaly lidí ve Vatikánu? Mlčení v těchto věcech připomíná diskretnost dnešního tržního hospodářství, bankovního provozu a soukromého finančnictví. Kardinál Gianfranco Ravasi reagoval na nejnovější skandál slovy: „Církev není skutečnost, která vzlétá ze země k mytickému a mystickému nebi. Je to skutečnost zakotvená v pozemské půdě. A někdy je půda blátivá a potřísní naše šaty.“

3. Ani bezmála šestistí výročí Husovy smrti není natolik vzdálené, abychom si nepoložili otázku, jaké poselství nám on svými spisy a činy sděluje. Dnes se sice jen obtížně vžíváme do doby, kdy morové nákazy, šibenice, pranýře, drábové, mniši, žakéři, potulní zpěváci a lapkové patřili k neodmy-

slitelným jevům každodennosti, přesto nás Husova slova a činy oslovují, jsou stále platná. Jde tu především o příklad statečného člověka, který se za svou pravdu dal upálit, který nedovedl přenést přes srdce, aby popřel, co mu velí svědomí a rozum. V listu z kostnického žaláře Hus píše o tom, co mu radil jeden ze soudců: „Kdyby koncil prohlásil, že máš toliko jedno oko, třebaš máš dvě, bylo by tvou povinností vyznati s koncilem, že tomu tak jest.“ – I kdyby mi to tvrdil celý svět, já, máje rozum, jaký nyní mám, nemohl bych to připustiti bez odporu svědomí.“ V jiném dopise odmítl tvrzení, že obžalovaný se má podrobit církvi, i když je přesvědčen, že má pravdu on, a ne ti, kteří vyjadřují názor církve. Nebyl s to přijmout zásadu, kterou dnes horliví loajálníci vyjadřují slovy: „Raději se budu mýlit se stranou (Bushem), než abych měl pravdu s jejími odpůrci (Putiny).“

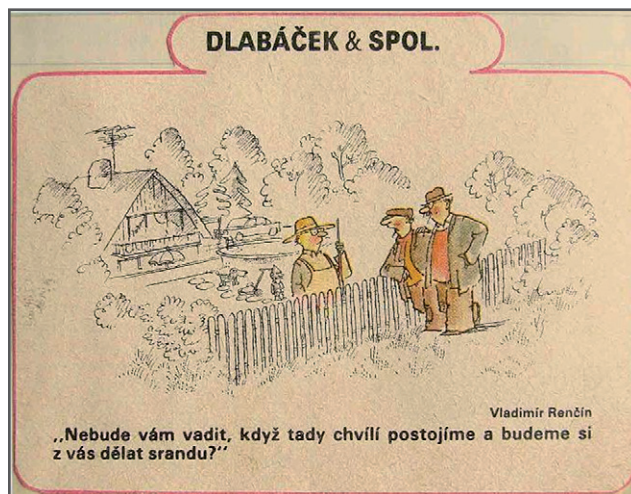
Husův apel na rozum a svědomí byl namířen proti slepé víře, kterou tehdy církevní autority využívaly ke svému prospěchu. Kult zázraků, fantastických, často hrůzu nahánějících smyšlenek, legend, pověr a mýtů charakterizoval náboženské vědomí již od pradávna, ale neuvěřitelných rozměrů dosáhl v pobělohorské době, kdy církev všemi prostředky usilovala o totální rekatolizaci národa. V tomto boji se násilí meče pojilo s násilím ducha, kazatelé chřestící řetězy vyvolávali v davu pocity strachu, hrůz, pocit nicotnosti a zmaru. Je pozoruhodné sledovat, jak církev v poslední době své blažorečené a svatořečené velebí způsoby, které spíše odpovídají mentalitě doby barokní než dnešní. Příkladem jde sám kardinál Duka: v rozhlasové vzpomínce na Jana Nepomuckého hovoří o legendě a bez váhání opakuje dávno vyvrácenou smyšlenku o tom, že byl zavražděn kvůli tomu, že králi nechtěl prozradit zpovědní tajemství královny Žofie. (Jím zpovědníkem byl ve skutečnosti Jan Hus.) Cituje-li pan kardinál Havlíčkův epigram: „Svatý Jene z Nepomuku, drž nad námi Čechy ruku, dej nám, co Bůh dal tobě, by náš jazyk neshnil v hrobě,“ a dodává-li, „že to není jen vtipná připomínka slavného atributu našeho světce, ale reflexe spojitosti svatého Jana a národního obrození“, pak jen oživuje jeden z charakteristických rétorických postupů, který jako zázračným pláštěm zahaluje církev nevhodnou historickou pravdu. Fialový jazyk v Johánkově hrobě není žádným „slavným atributem našeho světce“, ale reliktem barokní pověřivosti,

Pokračování na následující straně

a Havlíčkovo připomenutí Johánka z Pomuku má jednoznačně ironický význam.

4. Situace, v které před sto sedmnácti lety vystoupil T. G. M., se od té naší podstatně liší. Národ se dočkal, z velké míry i zásluhou Masarykovou, státní samostatnosti, osvobodil se od zbytků feudalismu, které se staly vlastní příčinou rozpadu Rakouska, překonal období smrtelného nebezpečí za německé okupace a dočkal se také pádu režimu inspirovaného sociálními a mocenskými idejemi sovětského bolševismu. Za nadšeného zvonění klíčů jsme před dvaceti lety otevírali dveře k demokracii a tržnímu hospodářství, jež nám mělo zajistit blahobyt a svobodu. Dnešní sociální inženýři, na rozdíl od těch starých, utopicky a násilně budujících beztřídní společnost, usilují všemi prostředky o znovuvzkříšení třídní společnosti jako řemen. Tvrdí se nám, že máme ještě málo vyvinuté třídní rozdíly, že se lidé příliš spoléhají na stát, že nelze češtví sloučit s evropanstvím, že národní vědomí v sjednocené Evropě nahradí univerzální křesťanská víra. Mají to symbolizovat kříže ve školách. (Domink Duka v rozhlase 6. 3. a 27. 3. 2011.) Zejména je však zapotřebí přepsat dějiny. Dnešní postmoderní historikové nevidí valný rozdíl mezi zjednodušujícím výkladem dějin komunistických ideologů a pojetím Palackého, Jiráska, Masaryka. Dnes se již 6. července nezapalují na březích řek hranice, jak se ještě za první republiky Husova památka uctívala, zato se pořádají barokní slavnosti na Vltavě na počest Jana Nepomuckého s iluminací, ohňostrojem, loďkami, benátskými gondolami. Rakousko není již žalářem národů, František Josef I. nenese odpovědnost za výbuch první světové války, Československá republika byla umělým státem (falsche Konstruktion), a neměla naději na přežití. Hácha nebyl kolaborant, ale státník, podporovaný představiteli církve a šlechty, kterého po válce neprávem kaceřovali.

Restaurace starých pořádků se nemohla vyhnout poměrům v katolické církvi. Svědčí o tom její dvacetileté úsilí o získání velkého majetku. Začalo to vleklým sporem o katedrálu sv. Víta, končí (zatím) Bendovým zákonem; za halasným pokřikem o komunistické krádeži zní výzva k návratu k poměrům před josefínskými reformami. V této situaci neudivuje, že dodnes církev nenašla odvahu přiznat, že Jan Hus nebyl nepřitelem křesťanské víry, hodným upálení, ale reformátorem, který předvídavě varoval představitele církve, aby se odvrátili od svodů světské moci, bohatství a pýchy a vyhýbali se blátivé půdě, která zašpiní jejich šaty. Jak je možné, že se dnes objevují útoky na Husa, na které si od dob Rakouska nikdo netroufí? Neúspěšný polistopadový politik, dnes politolog, prohlásí Husa za donašeče; spoluautor cimrmanovské legendy, úspěšný režisér normalizační éry, povzbuzen pamfletem na českou hymnu, píše hru o tom, že Husova kostnická kauza je silně přečeňována – kardinálové, biskupové i císař Zikmund měli na starosti závažnější věci. Jiný zasloužilý historik zase lituje, že rachot husitských vozů přehlušuje „šumění křídél andělských“, a radí, abychom klíč k řešení husitské otázky nehledali v pozemské vřavě sociálních, třídních nebo národnostních zápasů, ale v oblasti teologie otevírající transcendentální otázky nezávislé na místě a čase. Ozvěnu názoru kardinála Friedricha Schwarzenberga, který před sto třiceti lety nazval husity bandou lupičů a žhářů, zaslechneme ve výroku jednoho z našich předních teologů: Jana Žižku ocejoval jako teroristu, „bin Ládira

středověku“. Český básník, disident a diplomat, uchvácen nejnepřímým žertováním, vyzvedává proti Janu Husovi německého biskupa a právníka Johanna Welfflina, o němž se dnes – jako o „světově nejznámějším Čechovi Janu Nepomuckém“ – vysílají nákladné televizní pořady a pořádají oslavy pro lid. Zatímco socha Jana Želivského před Novoměstskou radnicí byla v tichosti odstraněna, hlučně se připravuje obnova Mariánského sloupu, který v roce 1652 církev a císařská moc daly vztyčit na Staroměstském náměstí na počest vítězství nad českým národem rebelů. Na místo nacisty odstraněné sochy Ernsta Denise, francouzského znalce dějin protireformace v českých zemích, se má vrátit sousoší znázorňující, jak vojáci různých národností nesou na ramenou generála Radeckého, hrdinu hájícího zájmy Habsburků proti všem vnějším i vnitřním nepřítelům. Co by tomu řekl Denis a jeho přítel Masaryk? A co řeknou kardinálové Duka, Vlk, Schönborn?

5. Můžeme tvrdit, že Masarykův výrok o nevyhaslé kostnické hranici už neplatí? Jistě se dnes nikdo neopovází podněcovat lidový antisemitismus, za Rakouska podněcovaný z kazatelen kostelů a sněmoven, dnes už nehrozí rituální štvance na Leopolda Hilsnera, dnes nikdo nebude považovat vyvěšení obrázku sv. Anežky České na místě kriminálního činu za pouhý akt piety, a dobový popěvek „Zasloužil bys Masaryčku, jít s Hilsnerem na houpačku“ v jednadvačátém století vzbudí v každém nesouhlas, odpor, hněv. Ani hromadná soudní obžaloba, kterou proti Masarykovi v roce 1906 zahájilo 308 kněží za jeho domnělé hanobení kněžského stavu (soud Masaryka osvobodil, jinak by ho tento proces morálně i finančně zničil), by už dnes nebyla možná. Tomáš Halík ve svých projevech veřejnost uklidňuje, že dnešní církev už není tou, jakou byla za Rakouska. Bylo by dobré, kdyby tomu tak bylo, kdyby se zcela zbavila posledních zbytků monarchistické a feudální mentality. Změnil-li se však, jak hrozí, v mohutné podnikatelské a finanční centrum, v největšího pozemkového vlastníka ve státě, splyne s neoliberalním globálním a mocenským proudem a nebude moci plnit původní evangelickou funkci, která ležela na srdci Husovi i Masarykovi.

Kostnický koncil z let 1414 až 1418 je námětem Velké zemské výstavy, kterou od dubna do září 2014 uspořádá Bádenské zemské muzeum přímo v budově, kde se koncil konal,

Pokračování na následující straně

v Konzilsgebäude na břehu Bodamského jezera. Koncil, svolaný z podnětu krále Zikmunda Lucemburského, si za hlavní úkol kladl ukončení papežského schizmatu. Kostnice se v onom čtyřletí stala pomyslným středem Evropy. Význam koncilu dokládá mimo jiné fakt, že během dlouhých měsíců jeho jednání do města zavítalo na 60 tisíc návštěvníků. Výstava se bude věnovat i osudu mistra Jana Husa. Připomene ho nejen textilní fragment, který údajně pochází z Husova roucha a který je dokladem uctívání českého reformátora (viz LtN č. 28/2012, str. 3), ale také ilustrace z kroniky koncilu, kterou pořídil kostnický měšťan Ulrich Reichental.

Zdroj internet, Literární noviny, Mojmír Grygar

DESET BLUDŮ O HUSITECH A HUSITSTVÍ

1. Jan Hus byl vyzáblý, bradatý horlivec s fanatickým zářem v oku.

Jsmo svedeni fiktivními portréty na Staroměstském náměstí, Alše i Švabinského, částečně i filmem. Ve skutečnosti nevíme, jak Hus vypadal, žádná soudobá podobizna se nedochovala. Vousy můžeme rovnou odmítnout. M. Jan Hus byl kněz a ti byli ke konci gotiky výhradně bezvousí. Až táborští kněží, ve snaze odlišit se, se nechávali zarůst. A zase později táborový kněz a hejtman Prokop nosil pouze knír a jinak byl bezvousý. Pro tuto zvláštnost mu říkali Holý. Časově nejbližší Husova podobizna pochází z jedné německé kroniky snad z konce 15. století. Kupodivu ukazuje kulaťoučkou, částečně lysou lebku. Tomu by odpovídaly i emoce, které Hus zpravidla vzbuzoval. Koncilní jestřábi si byli jisti, že s tím prostáčkem budou rychle hotovi, jiní byli už po letmém setkání přesvědčeni, že se setkali s dobrákem a člověkem božím. Růžolíci, usměvavé, pyknické typy na své okolí občas takto působí. Co se fanatismu dotýče, jen podotýkám, že Hus vzpomínal, že sám coby žák darebák podíval se nejednomu džbánku vína až na dno.

2. Císař Zikmund vybavil Husa glejtem pro cestu do Kostnice, ale pak jej hanebně zradil.

Chyba spočívá už v tituluře. Zikmund Lucemburský se stal císařem římským až roku 1434, tedy v roce bitvy u Lipan. V době kostnického koncilu mu náležel titul římského (a ovšem uherského) krále. S tím glejtem je to také zamotané. Víme o jeho existenci, ale nedochoval se, ani žádný opis (král neměl zájem na důkazu vztahu k „usvědčenému“ kacíři), takže jeho obsah a rozsah nelze posoudit. Hus jej neměl na cestu, přivezli mu jej přátelé po intervenci u Zikmunda až do Kostnice. Přesto byl Hus zajat. Po svém příjezdu Zikmund změnil na čas Husův žalář na přijatelnější víceméně domácí vězení a (pravděpodobně on) vymohl Husovi tři veřejná slyšení před koncilem. Při jednom slyšení se odehrála epizoda, při které odvedli krále od okna, kde sledoval se svými šlechtici cosi na nádvoří (vůbec dával okázale najevo, jak jej teologické a právní disputace na koncilu nudí) a nechali speciálně pro krále zopakovat Husa výrok, ke kterému jej mezitím dotlačili – poddaní nejsou vázáni poslušností k vrchnosti, která se hrubě zpronevěřuje zákonu božím (nebo něco podobného). Lucemburk ovšem překvapivě nevybuchl vzteky, jak mívával ve zvyku. Usmál se. „Ale, Mistře

Jene,“ pravil pobaveně, „kdopak z nás je bez hříchu?“ Doložená historika dokazuje, že nějaký klientský vztah mezi Husem a Zikmundem byl, jinak by preláti necitili nutnost krále proti českému knězi poštvat. Ovšem zároveň je potřeba vzít na vědomí, že Hus byl jen pešák ve velké koncilní mocenské hře. Jakmile králi začal být na obtíž, bez rozpaků jej obětoval. Z Husovy korespondence je zřejmé, že od začátku věděl, že ochranný list je záruka (velice) omezená, a nedělal si o ní žádné iluze, tím méně o Zikmundovi. Stručně. Zikmund byl politik a bylo jasné všem včetně Husa, že slovo nedodrží. Do Husova odsouzení se pro svého klienta snažil cosi učinit. On totiž nepochyboval o jeho odvolání. Snad by poté lobboval pro co nejmírnější trest...

3. Hus zavedl přijímání svátosti podobojí – tedy vína i chleba všemi věřícími.

Vůbec ne. Přišel s tím pražský univerzitní kolega Jana Husa, M. Jakoubek ze Stříbra a Husovi o tom referoval už do kostnického vězení. Ten souhlasil. V souladu s jeho představami to znamenalo větší účast laických věřících na svátostech. Na koncilu se o přijímání vůbec nejednalo a popravdě se teologové shodují, že ze všech novot by s tímto měla mít církev tehdy i dnes ten nejmenší problém. Už Kristovi učedníci tak přijímali a to je jeden z kánonů Nového zákona. Ovšem mezitím se ze svátosti „sub utraque species“ stal vývěsní štít husitů, který jim dal latinské (původně hanlivé) jméno „utrakvisté“.

4. Husovu smrt zavinil především jeho fanatismus a nechota alespoň revidovat některá svá tvrzení.

Sám jsem tuto tezi zastával do doby, než jsem se seznámil s některými skutečnostmi koncilního procesu. Je předem nutné poznamenat, že Husův proces by dnes nesnel ani nejmenší srovnání se současnými justičními postupy a byl velmi podezřelý už v době koncilu. Koneckonců problematická byla samotná jurisdikce tohoto tělesa, jehož svolavatel, Jan XXII., se v době slyšení už nacházel v řetězech, exkomunikován a proklet. (Nakonec dopadl podstatně lépe než Hus, byl to pouhopouhý námořní lupič...) O rovnosti stran vůbec nelze mluvit a prostor k obhajobě byl nulový. Všechna tři slyšení se odehrávala jako jeden velký křížový výslech a požadovány byly jen odpovědi „ano“ nebo „ne“. V této situaci se Hus uchýlil ke zdržování, vytáčkám, mlžení a někdy i popírání zjevného. Chtěl si zachránit život. Už jsem zmiňoval, že měl život rád. Ale koncil mu nenabídl slušnou (podle Husových měřítek) obezličku. Byl postaven před morální dilema, které nemůže nikdo z nás soudit. A to byla zároveň nejsilnější část jeho obhajoby. Pomiňme všechny realisty a nominalisty, učení o předurčenosti a další věci, o které by se teologové přeli do bezvědomí. Koho to dnes zajímá? „Jestli učím špatně nebo dobře, mi dokažte v Písmu!“ volal na své soudce. Možná to byl úkrok ze zoufalství, ale mazaný. Když se nad tím zamyslíte, ono to nejde. Jsou věci, které si každý z nás musí vyříkat s Bohem (přírodou, předky – každý nechť si dosadí svůj zdroj spirituality) pěkně z očka do očka, tak bychom to řekli dnes. Jestli Hus učil dobře nebo špatně, se dozví až před poslední soudnou stolicí. Jenže pro koncil zároveň tento přístup relativizuje celou hierarchii. Hus je dodnes považován za jednoho z praotců

Pokračování na následující straně

liberalismu (ačkoliv, byv poučen, oč se jedná, asi by zuřivě nesouhlasil). Zkrátka, že si Hus do Kostnice přišel pro mučednickou smrt, je nesmysl, i když i s takovou možností počítal. „Proč neodvoláš?“ obrátil se na Husa při jednom slyšení Zikmund. „Já na tvém místě bych odvolal hned!“ Vystihl se přesně. Ti dva spolu zkrátka neměli mentálně vůbec nic společného.

5. Německý císař Zikmund byl nejlítější hubitel české země.

Tahle věta je jak vystřížená z relace Radia Jerevan. Už bylo řečeno, že císař byl ve skutečnosti král. Německé císařství neexistovalo, ba ani Němci. Šlo o středověkou římskou Říši a její obyvatelé – Bavoři, Švábové, Braniboři, Rakušané – mluvili vesměs (nikoliv výhradně) různými dialekty němčiny. A navíc byl ten panovník Čech! Zikmund Lucemburský byl synem Karla IV. a mladším bratrem Václava IV. Celý život se považoval za „Čecha a Pražana rodilého“. Rozuměl i mluvil česky. Ani s oním hubitelstvím to nebude tak horké. Pravda, měl u českých pánů ne jeden vroubek ještě z doby panování Václava. A oni u něj. Nicméně po smrti bezdětného krále Václava, svého bratra, byl jediným legitimním následníkem českého trůnu. Možná by si uměl s rozjitřenou situací lépe poradit než jeho bratr. Jestliže totiž někdo zdědil Karlovo politické a diplomatické nadání, pak to byl právě Zikmund. Maďaři jej dodnes považují za jednoho z největších uherských panovníků. Dokázal být pragmatický, vmlouvavý, roztomilý i velkorosý. Na rozdíl od svého staršího bratra si uměl stanovit jasný cíl a ten sledovat. Ostatně dokázal překonat velké papežské schizma a to nebyl leda jaký výkon. Osobně byl Zikmund již téměř renesančním tvorem. Kromě příchynosti k ženám, vínu a zpěvu se to projevovalo i zájmem o stavitelství, umění a vědy. Bohužel, stěžejní vlastnost jeho otce mu chyběla – sebekázeň. Týdny trpělivého vyjednávání dokázal zmařit jediným výbuchem nekontrolovaného vzteku nebo projevem nevýslovné arogance. Byly mu vyčítány i nevybíravé prostředky při opatrování peněz, časté lavírování, lehkost při slibování a ještě větší v neplnění závazků. Ve vztahu k husitským Čechům vedl osobně dvě křížové výpravy. V první dosti nepochopitelně stáhl vojsko od Prahy po prohrané potyčce na Vítkově (pravděpodobně si nechtěl nechat vydrancovat své budoucí sídelní město), při druhé 1422 – 1423 nevyužil úspěchu u Českého Brodu, nechal se se zazimovanou posádkou zaskočít Žižkou u Kutné Hory, kterou zapálil a pronásledované tábory spěšně utekl do Uher. V obou případech si nepočínal nijak důrazně a střídavě naznačoval možnost jednání nebo naopak hrozil strašnou odvetou. Poté se už žádné vojenské akce v Čechách osobně neúčastnil a nejméně od roku 1424 se nejspíš chtěl orientovat na diplomacii. V tom mu ovšem nijak nepomohl papež Martin V., jehož sám pomáhal instalovat v Kostnici. Přes svou nespornou učenost byl Martin omezený doktrinář neustále stereotypně požadující úplné vykořenění kacířství v Čechách. Ani za 14 let svého pontifikátu nepochopil, že tento přístup různé husitské proudy stále znovu a znovu sjednocuje. Až poněkud pružnější přístup Basilejského koncilu otevřel možnost kompromisu. Ale to už bylo pro Zikmunda pozdě. Starý, nemocný, protivný a sužovaný podagrou ztratil mnoho ze svého kouzla. Používal svou starou taktiku slibů a jejich „zapomínání“; na

projevenou nevěli reagoval zlostně s přehnanou tvrdostí a nevěle se měnila v nenávisť. Nakonec mu místní poměry zcela přerostly přes hlavu a on doslova dezertoval. Cestou do Uher zemřel ve Znojmě (1438) po roce a něco své „vlády“. Zikmund opravdu Čechům mnoho štěstí nepřinesl, ale záměr v tom jistě nebyl.

6. Žižka byl původně lapka a husitské vojsko ničím jiným než velikou loupežnou rotou.

Žižka byl asi jediný Čech v dějinách, který zavedl do vojenství nějakou inovaci. A nikoliv jedinou. O vozové hradbě nemá smysl ztrácet řeč. Před vánoci 1422 byl Žižka obklíčen Zikmundovými vojsky mezi Kutnou Horou a Českým Brodem. Ukryl se za vozovou hradbu a odrazil útoky až do večera. Po setmění nechal své vozy nepozorovaně přeskupit a všechny palné zbraně zaměřil na jeden úsek obklíčující linie. Rychlou, hustou palbou v ní nadělal zmatek, do něhož poslal pěchotu a vytvořil průlom, jehož boky zajistil jízdou. Průlomem pak vyvedl svá vojska. Pokud je mi známo, tento způsob boje v obklíčení se praktikuje dodnes. Těžko věřit, že tak jedná loupežná rota.

I prof. Josef Pekař, a ten nebyl husitům a už vůbec Žižkovi nijak nakloněn, na konci své mnohasetstránkové monografie konstatuje, že „pro seriózního badatele je Žižkův vojenský génius mimo diskuzi“.

Žižka byl opravdu zmíněn ve smolných knihách rožmberských ve výpovědi jednoho z vyslychaných lapků (útrpně, jak jinak). Snad vedl s mocnými Rožmberky nějakou gerilu, snad ho najal proti nim jiný magnát. Jeho pozdější služba u krále Václava spíš hovoří proti prostému loupení, nicméně informace nemáme a vše uvedené jsou jen spekulace. Jisté je, že neustálé války a konflikty mezi šlechtickými rody oné doby přímo generovala slabá centrální moc Václava IV.

Ostatně středověká válka se od loupení a drancování nedala vůbec odlišit. Pálení vesnic a úrody, odhánění dobytka, vraždění vesničanů sledovalo cíl podlomení ekonomické síly protivníka. Patřilo k základním taktickým postupům této doby a náruživě jej provozovaly všechny válčící strany. Zapomeňte na čestné, rytířsky vedené souboje. Ty existovaly tak leda v písních minesengrů. Jinými slovy, jestliže do ženského kláštera vtrhli husité nebo křížáci, pro sestry v tom nebyl žádný rozdíl. Byly okradeny, znásilněny, zbity a mohly mluvit o štěstí, jestliže zachovaly holý život.

7. Při zbabělém útěku z bitvy u Domažlic ztratil kardinál Cesarini svůj rudý klobouk.

Pátá kruciáta zakončená bitvou-nebitvou u Domažlic (1431) dopadla pro křížácké armády vskutku žalostně. Vojsko se rozprchlo, ještě než spatřilo nepřítele. Podle legendy poté, co uslyšelo husitský bojový chorál. Osobně si myslím, že důvodem děsu byla především v dobovém kontextu nepochopitelná rychlost přesunu polních husitských vojsk, kterou sborový zpěv jen dokreslil. Ať to bylo jakkoliv, zmatek vznikl v okamžiku, kdy vrchní velitelé na nedalekém pahorku stanovovali generální plán bitvy. Urychleně sestoupili, ale tábor byl už téměř vyklizený a připravená vozová hradba opuštěná. Ten, kdo se snažil vojska znovu zorganizovat byl právě kardinál. Zformoval svou italskou gardu jako

Pokračování na následující straně

krystalizační jádro odporu, ale rozklad už postoupil příliš daleko. Nakonec jej vojáci přesvědčili, aby ustoupil s tím, že jej budou krýt. Cesariniho italská garda byla jediná formace, která u Domažlic na křižácké straně vystoupila jako organizovaná vojenská jednotka. Byla z valné části porubána, ale umožnila svému veliteli zachránit se ze ztracené situace. O zbabělosti u kardinále nelze hovořit. A ten klobouk? Byl asi jednoduše součástí kořisti z obsazeného tábora. Kardinál sám byl ve zbroji.

8. Husitské války zemi nevýslovně zbídačily.

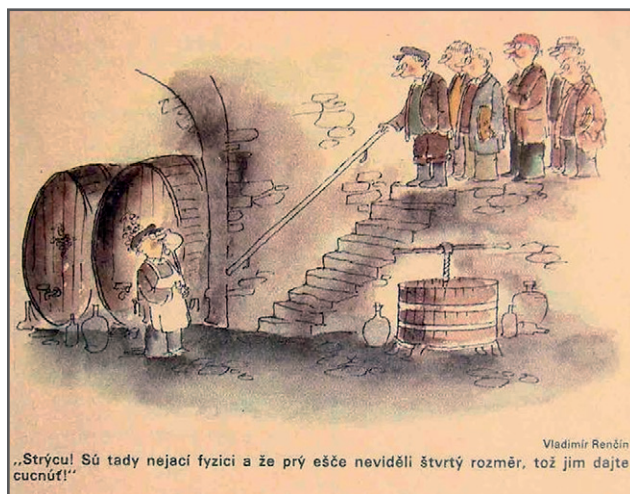
Středověk nebyl žádný med. Periodicky se opakující hladomory definitivně odstranilo až rozšíření pěstování brambor v Evropě. Válka, tím spíše občanská, navíc velmi dlouhá, tomu nepřidá. Některá fakta z tohoto období jsou ovšem matoucí.

Palné zbraně se hustěji objevily v Evropě ke konci 14. století. Byly velmi nepřesné, nadělaly víc hluku a kouře než škody a svou nespolehlivostí byly mnohdy nebezpečnější obsluze než nepříteli. Navíc byly velmi nákladné na pořízení i provoz. Husitská vojska měla k dispozici celou škálu dobovou terminologií „horkých zbraní“ a uměla je snad jako první v Evropě velmi efektivně využít. Dala celé Evropě pojmenování ruční palné zbraně - píšťala transformované na pistoli. Také v anglickém howitzer snadno poznáváme husitskou houfnici se stejným významem. K dosažení výsledku, na kterém se kronikáři shodují, jich museli mít dostatek, kvalitních, a museli s nimi pravidelně cvičit. Jinak řečeno nákup ve své době technologicky špičkových zbraní, prachu i kulí či materiálu k jejich výrobě nebyl problém. Zvláštní pro zbídačenou zemi sužovanou navíc hospodářskou blokádu, ne?

Jiný příklad. „Za krále Holce byla za groš ovce“ dochoval se nám až do našich dnů veršik popisující bezpříkladnou prosperitu. Králem Holcem (bezvousým) je míněn Ladislav Pohrobek, syn Albrechta Habsburského a vnuk Zikmundův. Vládl krátce v letech 1452 – 55. Čili 1438 – smrt Zikmunda a krátká vláda Albrechta, potom interregnum do zletilosti Ladislava. Dost krátký čas a nepříznivé podmínky pro vznik prosperity. Ledaže by výchozí stav nebyl zase tak zoufalý...

9. Lipanskou porážku zaviniil svým útokem hejtman Jan Čapek ze Sán.

Před Lipany potkala polní vojska řada mnohem horších věcí. Především nesmyslný útok na dobře opevněnou Plzeň, její dlouhé obléhání a neúspěch spojený s odvoláním (či rezignací) schopného Prokopa Holého z velitelského místa. Katastrofa „spížovací“ jízdy do Bavor a s tím spojené vyjídání a plnění širokého okolí Plzně bylo přímou propagací protitáborských nálad. Obratná politika vyslance Basilejského koncilu Jana Palomara, kterému se podařilo postupně vytvořit protitáborskou koalici umírněných katolíků a kališníků. Ale především – země byla dlouhou válkou již unavená a znechucena. Koalice umírněných měla v okamžiku bitvy nad polními vojsky výraznou převahu ve všech směrech. Jan Čapek byl jedním z nejschopnějších sirotčích hejtmanů, ale válka už pro něj byla řemeslem. Ideály neideály, bral všemi deseti. Ke své armádě měl přístup spíše kondotiérský. Zdá se, že to byl právě Čapek, který se v rozhodujícím okamžiku bitvy postavil proti rozkazu otevřít vozovou hradbu a vrh-

„Strýcul! Sú tady nejací fyzici a že prý ešče neviděli štvrtý rozměr, tož jim dajte cucnúť!“

nout se na ustupující voje umírněných. Na rozdíl od jiných velitelů pochopil, že se jedná o ústup fingovaný. Což se také potvrdilo. Zálohy využily otevřené hradby a vnikly polním vojskům do týla, kde je začaly pobíjet. Okem zkušeného profesionála odhadl situaci jako definitivně ztracenou, sehnal ze svého skvěle vycvičeného oddílu všechny zbylé a odjel se ukrýt za hradby Kolína. Předpokládal, že jeho armáda se mu bude ještě hodit živá a bojeschopná. I to se potvrdilo. Není ovšem ani vyloučeno, že byl protistranou skutečně koupěn, jeho úplatnost je prokázána. Pravdu se už asi nedozvíme. Jedno je jisté. Jan Čapek ze Sán nebyl ani důležitou, tím méně hlavní příčinou lipanské porážky polních vojsk.

10. Bitvou u Lipan husitské hnutí skončilo.

Už v předchozím odstavci bylo řečeno, že u Lipan bojovali umírnění obou stran proti polním vojskům (táborům a sirotkům), pro které byla válka už způsobem bytí. Neutralgickým bodem každé ubráněné revoluce je vždy předání moci mezi vojáky a politiky. Politici se obávají tendence vojáků k preferenci použití síly a vojáci, kteří revoluci ubránili, berou snahu o své odmocnění jako čirý nevděk. Je mi osobně zatěžko brát bitvu, která ukončila občanskou válku, jako katastrofu, dokonce i jako českou porážku. Češi (a husité) stáli na straně jak vítězů tak poražených. A už vůbec je nesmyslné lkaní nad bojem Čechů s Čechy, během předchozích šestnácti let to byl setrvalý stav. Z napsaného je zřejmé, že polipanská likvidace podobojích byla nemožná a ani se nekonala. Zemský správce a později král Jiří z Poděbrad zcela uvědoměle budoval stát „dvojího lidu“ - katolíků a kališníků. Výsledkem bylo dvousetleté soužití dvou věr, které se vzájemně občas obviňovaly z kacířství, v jednom státě. Nikoliv idylické, to je třeba říct. Často to drhlo. Ale fungovalo.

Historie mnohokrát prokázala svůj nepřekonatelný smysl pro ironii. Když mnohem později v 16. století hledali v Čechách proslulých tolerancí azyl někteří němečtí luteráni a kalvinisté, hlavními oponenty jejich „nebezpečných“ novot byli v jednom šiku s katolíky – čeští husité. Barokní rekatolizace pro tyto potomky odvážných revolucionářů neznamenal téměř žádnou změnu. Český pokus o soužití různých přesvědčení ukončený Bílou horou do budoucna svůj význam přesto měl.

Pokračování na následující straně

Sousoší s Janem Husem na Staroměstském náměstí v Praze.

Závěr .

O tom se mnoho nemluví. Husitské teologické představy byly hluboko zakořeněné ve středověku a ve své době vlastně téměř zastaralé (doporučuji „Iméno růže“ Umberta Eca odehrávající se za vlády císaře Ludvíka Bavora, předchůdce Karla IV.). O vliv husitů na budoucnost se paradoxně zasloužil jejich úhlavní nepřítel, papež Martin V. a jeho následovníci. Snahou o vykořenění husitství ohněm a mečem dosáhli toho, že svěští panovníci, kteří museli potřebnou vojenskou sílu dodat, postupně došli k závěru, že bez jejich armád by byl papež bezmocný. Křížové výpravy proti králi Jiřímu se chopil už jenom uherský Matyáš, a to jen proto, že měl v Čechách vlastní zájmy. Ještě Václav IV. měl z klatby panickou hrůzu. Papežskou klatbu vyhlášenou nad Vladislavem Jagellonským (opět pro kacířství Čechů) snad už nikdo v Praze ani nezaregistroval. Ještě později mocní západní panovníci začali papeže využívat a nutili je pracovat pro své záměry. Tak to dělali František I. Francouzský i Karel V. Španělský. Angličan Jindřich VIII. Tudor odtrhl anglickou církev od Říma, protože mu papež nevyhověl v jeho manželské při. Ani nemohl, zakázal mu to Karel V. A mělo být ještě hůř, rozvinula se reformace a Řím ztrácel celé státy. Tenhle postupný úpadek papežské moci byl mimo jiné výsledkem téměř výhradního spoléhání na, řečeno dnešní terminologií, „hard power“, kterou papež ke všemu ani nedisponoval. Až baroko s novými formami a metodami (vzdělání, věda, hudba, divadlo) spojenými především s řádem jezuitů začalo katolické hierarchii poněkud napravovat reputaci.

Příběh katolictví a papežství od suverenity nad králi a císaři až k jejich posluze je, myslím, poučný i pro dnešní úvahy o použití „hard power“ a „soft power“ v politice jediné současné relevantní velmoci.

Zdroj internet, 10. července 2010, Neviditelný pes, Jiří Mosz

ROZHOVOR S JANOU LORENCOVOU

Pečlivě uschováno má tučet šanonů s materiály, které popisují obří daňové podvody s nelegálním lihmem a alkoholem v 90. letech. Na přelomu tisíciletí pak investigativní novinářka Jana Lorencová v mnoha reportážích na České televizi v pořadech Klekánice či Nadoraz popsala, jak snadno se v tuzemsku kšeftuje s neokolkovaným zbožím, jak pašeráci okrádají stát o miliardy na daních a jak tomu vysocí státní úředníci i celníci nečinně přihlížejí. A dokonce pro to vytvářejí podmínky.

Lorencová podle slov šéfa někdejšího speciálního policejního týmu Daně Pavla Vydráře aktivně spolupracovala s policií, aby pomohla rozkrýt síť pašeráků, kteří měli podle všeho dokonalé krytí nejen na Generálním ředitelství cel, ale především na ministerstvu financí.

Nikdo nešel před soud, chobotnice dál nerušeně roztahovala svá chapadla. Až teď, když na otravu metanolem zemřelo po celé zemi už 24 lidí, začal bít státní aparát na poplach.

Pokračování na následující straně

„Je to pozdě. Kdyby státní orgány už před lety dělaly to, co měly, nedošlo všechno takhle daleko,“ tvrdí dnes ostravská novinářka Lorencová, držitelka několika žurnalistických cen, která na rovinu přiznává, že na své novinářské jméno dnes sází také ve své předvolební kampani. Kandiduje totiž za Stranu práce do Senátu.

Tvrdíte, že už před lety se dalo efektivně bránit černému trhu a miliardovým daňovým unikům při kšeftech s lihem nebo cigaretami a nezdaněnou naftou, označenou jako LTO. Co k tomu chybělo?

Chuť státního aparátu s tím něco dělat. Nikomu se do toho nechtělo. Tvrdím totiž, že v těch obchodech byli nějakou formou zainteresováni i úředníci z ministerstva financí, i vedení Generálního ředitelství cel a někteří celníci a policisté. A když už jim konečně byl někdo na stopě, myslím teď speciální tým Daně, který vedl major Pavel Vydrář, tak tým rozprášili. Zdůvodnění, že tým neměl výsledky, je směšné.

Pavel Vydrář v rozhovoru pro IHNED.cz a Hospodářské noviny řekl, že chystal obvinění pro vysoké úředníky i celníky. Ale že mu při vyšetřování házeli klacky pod nohy. Prý o tom velmi podrobně mluvil i s vámi coby tehdejší novinářkou. Je to tak?

Jistě, my jsme spolupracovali, jeho týmu jsem pomáhal. Měla jsem síť svých kontaktů a když mi třeba v půl druhé v noci zazvonil telefon a informátor řekl, že se někde ve stodole na dědině mezi Příborem a Frýdkem-Místkem svítí a že tam přivezli modré sudy, okamžitě jsem tam autem vyjela točit. O svých poznatcích jsem policii informovala, vycházeli z toho při vyšetřování. Pavla Vydráře si velmi vážím, byl to jeden z poctivých a pracovitých policistů. Škoda, že svou práci nemohl dotáhnout do konce. Kdyby se to bývalo povedlo, nebylo teď tolik mrtvých. A černý trh by tolik nekvetl. Podmínky se vytvořily v 90. letech za ministra financí Ivana Kočárníka a pak už to jelo všechno samospádem.

Jak se tehdy s lihem kšeftovalo?

Šlo to úplně jednoduše: do Česka dovezli líh s nějakou příměsí. Třeba kauza Carbopur PC90. Látka obsahovala kromě lihu ještě živočišné uhlí a dovozci to vydávali za čisticí prostředek. Tudíž nemuseli státu odvádět spotřební daň, kterou odváděli z lihu. Ten líh, což byl právě Carbopur PC 90, ve stáčírňách přefiltrovali a vyrobili z něj čistý alkohol. Bez spotřební daně, takže velmi levně a s ohromným ziskem. Vydělávali na tom skutečně obrovské peníze a státu se jen vysmívali. Dodnes to takhle podobně funguje. V některých případech šlo i o větší trefalost: ty klasické modré sudy s lihem vydávali za kachličky nebo jiný stavební materiál, z kterého se také platí minimální daň. Líh se přivážel později ze států EU, například z Francie, Portugalska, Itálie a jiných zemí, hlavně na severní Moravu do Českého Těšína a tady to dovozci stáčeli a vyráběli alkohol. Byly toho plné garáže a jiné „sklady“... Řidičům kamionů se na hranicích měnily papíry, prostě všechno perfektně zorganizované. Všechno mám natočené. Dokonce jsem už i poslechla rady několika lidí i z oficiálních míst a svůj archiv ukryla na bezpečné místo.

Vyhrožoval vám někdo?

Pochopitelně. Srazilo mě i auto. Ale to souviselo s aférou LTO a já si zvykla. Jen na jedinou věc nikdy nezapomenu, ta je pořád živá.

Jaká?

Zazvonil občas telefon, já jsem ho zvedla a na druhé

straně se ozvala jen stručná otázka: „Už si kopeš hrob?“ To nebylo příjemné. Krátká věta, která vám řekne vše.

Podle vás tedy v kšeftech jeli i celníci?

Nemluvím o řadových celnících, ale například o ředitelích odborů Generálního ředitelství cel. Věděli o tom. To byl všechno velký komplot, a pokud v tom jeli i sami celníci, museli mít krytí i z vysokých míst. Jinak by to nemohli dělat, to by jinak nebylo možné. Nikdo neměl zájem to zastavit.

Řeknete nějaká jména?

Šedou eminencí byl například tehdejší šéf Generálního ředitelství cel Žemlička a také inženýrka Klabouchová, nezapomenutelné postavy tehdejšího vedení Generálního ředitelství cel. Nebo přímo generální ředitel Kárník. Toho později vyhodil tehdejší ministr financí Pavel Mertlík. Kárník musel jít pryč za to, že na ministra udělal podraz. Předložil mu totiž neúplnou zprávu z EU o posudku právě na dovoz čisticího prostředku Carbopur PC90. Z reakce oslovených orgánů EU totiž jednoznačně vyplynulo, že se jedná o podvody, ale Kárník Mertlíkovi předložil jen část té zprávy tak, aby z toho vyšlo, že je vše v pořádku. Mertlík byl velmi rozhořčen a Kárníka odvolával někdy kolem desáté večer. Někdo mi to z ministerstva hned volal jako skvělou zprávu. Mertlík jediný se snažil něco s tím udělat, jenže pak ho premiér Zeman odvolal a všechno jelo zase ve starých kolejích. A pak také rozpustili ten speciální policejní tým Daně. Všechno na sebe navazovalo.

Jak vnímáte současnou metanolovou kauzu?

Tak jako ostatní, negativně. Je mi líto, že se to tenkrát nedotáhlo do konce. Někteří lidé měli jít dávno před soud. Vytáčí mě, že tady byly páky na zastavení všech těch nepravostí, ale nic se nestalo. Opravdu mě zaráží, že ani po odvyklání těch všech reportáží se nic nedělo. Jak je možné, že se už tehdy nespustil kolotoč zatýkání, jak to vidíme dnes? Bohužel museli zemřít lidé, aby se tyhle věci začaly znovu řešit.

Jak by měl stát teď podle vás postupovat a léčit černý trh?

Dlouhá léta například tvrdím, že tady chybí registrační pokladny s fiskální pamětí. Prodejce je povinen vám vydat doklad o prodeji. Ve Slovinsku mi dávali na benzince doklad dokonce i na noviny. Ty klasické registrační pokladny, které fungují teď, jsou k ničemu. Mají jediný smysl – aby si majitel firmy zajistil, že ho nebudou okrádat vlastní zaměstnanci. On všechno z pokladny zjistí, jenže sám v ní může udělat takové zásahy, že třetí strana zvenčí nic nepozná. Vše se dá hravě vynulovat, případně upravit. Kdežto registrační pokladny s fiskální pamětí mají „černou skříňku“. Fungují jako třeba v letadle, do ní není možné zasahovat. My na to ale nemáme zákon. Když se o tom ve sněmovně jednalo, trvali na fiskální paměti jen komunisté. Kromě nich ale na tom nikdo neměl zájem. A ani teď neočekávám, že se něco radikálně změní. Obávám se, že to budou jen formální úpravy, které budou mít jediný cíl: zalepit lidem oči.

Podle vás tedy za současnou situaci může výhradně státní aparát.

Jednoznačně. Stát má dozorovat obchody s lihem ve všech jeho podobách. To je jeho primární automatická zodpovědnost.

Ministr financí Miroslav Kalousek ale zodpovědnost státu důrazně odmítá.

A kdo za to teda může?

Pokračování na následující straně

Podle ministra jde o odpovědnost dovozců, distributorů a prodejců pančovaného alkoholu.

Jistě, ale stát má střežit celou cestu lihu, má to mít pod palcem. Už kvůli daním. Ale i kvůli svým občanům. Jaký smysl by pak měla existence státu? Má přece hlídat blaho svých občanů. Jenže nehlídá. V dnešní době neexistuje žádná výstupní kontrola produktů na našem trhu. Víte, kdo tu výstupní kontrolu dělá? My, spotřebitelé, občané. Vše se měří podle toho, co snese náš žaludek. Sním salám a pak se teprve pozná, jestli byl v pořádku. Vypiji alkohol a stát si počká, zda se neotrávím.

To už zní jako hesla vaší předvolební kampaně. Proč chcete jít vlastně do politiky? Co vás tam láká?

Podívejte se, čeho jsem dosáhla jako novinářka. Jen toho, že diváci přišli o své pořady, které měli rádi a sledovali je. Jenže nebyla politická vůle, aby investigativní novináři takové pořady točili. Tak se chci pokusit to změnit. Aby lidé věděli, co se nahoře děje ještě dřív, než dojde k pohromě, které jsme teď svědky.

Současná kauza vám hodně nahrála, že?

Kdybych měla volit mezi životy lidí a politickými body, nebylo by o čem hovořit, ráda bych se politických bodů vzdala. Ale v situaci, kdy tady ti mrtví jsou, doufám, že se už téměř zapomenuté kauzy znovu otevrou. Takže přiznávám, počítám s tím, že si na mne vzpomenu i lidé, kteří možná už na pořady ČT pozapomněli a že mi moje tehdejší práce může přinést i politické body ve volbách do Senátu.

A když ve volbách neuspějete?

Mám rozdělanou, a vlastně je před dokončením, zajímavou práci na knize o kauze Diag Human. Na ni teď nemám čas. Vrhnu se na to. Mám spoustu zajímavých podkladů. Ale i podkladů pro práci na dalších publikacích.

Petr Koděra, Jana Lorencová, září 2012

NA CO VĚŘIL JAN WERICH

„Na jedno jsem vždycky věřil. Že nás Pán Bůh udělal všechny stejné.

Jeden je bílý a druhý černý. Jeden je krásný, anebo poďobaný od neštovic.

Ale všem je nám zima, když venku mrzne a všichni se potíme, když praží slunce. A všichni musíme dýchat, abychom se neudusili. A všechny nás nakonec odvezou.

Jinými slovy, všichni jsme smrtelní. I nesmrtelní. Ale pro tohle nesmíme jeden z druhého dělat otroka. Pro tohle každý, ať jeho táta byl prezident nebo dráteník, musí mít stejnou příležitost žít plný život.

Nikdo si nesmí myslet, že je něco víc nebo lepšího než ten druhý. Možná že toho má víc v makovici, možná že nosí lepší košili, že má fortelnější ruce, možná že má větší bicepsy. Ale tohle všechno ho jenom zavazuje, jenom zavazuje, aby toho udělal tím víc. Tím víc pro ty s menšími bicepsy a s horší košilí. Jenže tomuhle můžou věřit a rozumět jenom ti z lidí, kteří mají rádi lidi.

Mít rád lidi a milovat lidi, to je celé tajemství a jediný recept na štěstí a to platí pro všechny. Pro mě, pro vás, pro Stalina, pro Trumana, pro celý svět.“

Jan Werich.

Vladimír Renčín
„Přicházíme kvůli vašemu inzerátu — Hledám pro cestu životem sympatického, hezkého, vzdělaného, charakterního, inteligentního dobráka, nekuřáka, nepijícího, bez závazků. Abyste nečekala zbytečně — ten vzácný člověk již není mezi námi. Zemřel v roce 1491.“

POZNÁMKA REDAKCE NOVOMĚSTSKÉHO KURÝRA K NÁSLEDUJÍCÍM DVĚMA ČLÁNKŮM AUTORŮ JANA PRŮŠI A PAVLA RYSKY

Nejdříve názory čtenářů v diskusi na internetu:

„Přečetl jsem si tento článek a opravdu, opravdu se nestačím divit, co lze dnes produkovat a podepsat někým, kdo má předpokládané vzdělání. Ale možná se stokrát opakovaná lež stane pravdou. Třeba za deset, dvacet let někdo napíše o nejspěšnějším premiérovi polistopadové éry, Nečasovi. Opravdu, pánové zpátky do lavic a učit se, učit se a nebo vraťte školné. Lidi v této zemi spolknou ledasco, ale něco už zase tolik ne. A ta vaše práce patří do stoupy, s prominutím.“

Nebo další názor:

„Zdravím všechny diskutující. Jsem student VŠ, je mi 22 let, jsem tedy představitelem dnešní mladé generace. Jak jsem uviděl tento titulek, přečetl jsem si ho asi 3x znovu, protože jsem si myslel, že jsem si to špatně přečetl a nemohu uvěřit že tohle někdo může někdo myslet vážně. V době kuponové privatizace jsem byl malé dítě ale vůbec si nemyslím, že to bylo něco co by se dalo nazvat jako zázrak. Firmy se daly do rukou soukromých majitelů, kteří je následně vytunelovali a zavřeli. Stačí se dnes podívat do kteréhokoliv menšího města v republice, najdete tam u nádraží rozpadlou budovu s vymlácenými okny, což je důkazem že tu něco bylo a už není. Hodně mých spolužáků ze střední školy skončilo na úřadu práce a je tam do dneška, jsou doma, nic nedělají, živí je rodiče. Takový člověk za pár let vše co se naučil ve škole zapomene a bez praxe se z něj stane nezaměstnatelný člověk. Proč dnešní „demokracie“ vyrábí takové lidi? Co oni potom budou dělat až je rodiče nebudou moci živit? Bohužel jsem dospěl k názoru, že bude nejlepší volit KSČM, i přes všechny výhrady, které bývalý režim měl. Současně vládnoucí sebrance je úplně s prominutím u řiti, jak to tady bude vypadat za 20 let, jenže žít tu budeme my...“

A ještě:

„Oni Průša a Ryska skutečně existují? Pokud ano, tak to jde s naší rozkradenou kapitalistickomafiánskou banánovou republikou skutečně a už konečně opravdu do kopru. Jen tak dál a houšť. Čím více takových blábolů, tím lépe...“

A moje poznámka nakonec:

Oba pánové prý mají doktorandské vzdělání na UK – no na-

Pokračování na následující straně

zdar, jestli novodobí vzdělanci jsou všichni takoví. (To ale snad určitě ne, jak svědčí názor jednoho studenta).

Nedávno mi byl předložen jeden z těchto článků jako argument, že privatizace byla u nás perfektní a špičková akce – je s podivem, že se někteří lidé nedokážou sami názorově orientovat (a to už mají dost životních zkušeností) a jsou ochotni přejímat bez přemýšlení podobné pitomosti. Dost lidí si myslí, že na internet píší sami chytrí a „správně názoroví“ odborníci (dokonce doktorandi) a nad jejich názory se není třeba zamyslet a lze jim plně důvěřovat. A tak si podle toho dělají názor, podle toho volí atd.

Ale: současné volby ukázaly, že snad tito „pravíci“ za každou cenu“ ubývají. Anebo už to vzdali a nejdou k urnám?

Jindřich Buchal.

Článek první pánů Jana Průši a Pavla Rysky: JAK SE ZBAVIT KORUPCE

Média jsou doslova posedlá hledáním „korupčníků“ a vyčíslováním toho, kolik nás - daňové poplatníky - stojí. Nejrůznější „protikorupční“ iniciativy se přetvářejí v detektivní agentury, které informují veřejnost o tom, že úředník Novák hraje golf s podnikatelem Pospíšilem a že mu kdysi zadal státní zakázku. Domnívají se přitom, že úspěšně bojují proti korupci. Vycházejí totiž z toho, že korupce je způsobena morální vadou našich politických a úřednických elit a že ona je důvodem, proč nejsme schopni dát veřejné finance do pořádku.

Přestože si o morálních kvalitách našich elit neděláme iluze, nic podle nás nemůže být více vzdáleno od pravdy. Ukazování prstem na „korupčníky“ vyvolává falešný dojem, že korupce je morální problém jednotlivců, a odvádí problém od klíčového poznatku, že problém je v samotném systému státního přerozdělování. Ten je neefektivní z principu a korupce je pouze jeho průvodním znakem.

V tomto textu ukazujeme, že znalost ekonomie dává o korupci úplně jiný obraz, než jaký se nám snaží prezentovat média a nejrůznější protikorupční iniciativy.

NA SVOBODNÉM TRHU KORUPCE NEEEXISTUJE

Existují dva způsoby, jak uspořádat poskytování zboží a služeb - přes svobodný trh a přes stát. Právě toto rozlišení je zcela klíčové pro pochopení korupce a vyvrácení povrchních soudů, které kolují našimi médii. Přesto je neustále přehlíženo. Socialisté a centrální plánovači opakovaně přisuzují svobodnému, nenásilně seberegulovanému trhu vlastnosti, které nemá. A naopak - státu, který by chtěl řídit, přisuzují ctnosti a schopnosti, jichž u něj nikdy nelze dosáhnout. Korupce je jedním z výborných příkladů.

Mnoho lidí je přesvědčeno, že korupce je tržní fenomén, způsobený svobodou člověka poskytovat druhému peněžní odměnu za zboží či službu. Lze se setkat dokonce i s ekonomy, kteří by zdroj korupce hledali u trhu. Uvedme tedy na začátek, že korupce se definuje jako zneužití veřejného úřadu pro soukromý prospěch. Používání pojmu korupce v tržním prostředí je chybné. Proč tomu tak je?

SVOBODNÝ TRH, PŘÍKLAD PRVNÍ: MANAŽER-ZLODĚJ

Představme si manažera firmy, který přidělí zakázku na dodávku firemních počítačů známému za vyšší cenu a odpovídající odměnu na jeho soukromý účet. Nepopíráme, že takové případy se dějí. Nejedná se však o korupci, jedná se o prostou krádež. Manažer totiž tímto jednáním okrádá vlastníka firmy. Soukromá osoba poškozují jinou soukromou osobu. Když se dočteme, že byla obviněna skupina zaměstnanců společnosti Czech Coal z toho, že z firmy organizovaně ukradla uhlí celkem za 100 milionů korun, nenapadne nás čin nazvat korupcí. Je to krádež. Když však vysoce postavený manažer přidělí drahou zakázku svému známému, chybně to nazveme korupcí. Přitom jde opět jen o krádež z majetku majitele firmy.

Z hlediska zákona není podstatné, zda zaměstnanci majitele firmy okrádají odnášením výrobků nebo zboží, falešnými fakturami nebo skrytými provizemi v zakázkách. Není správné pro krádež používat slovo korupce, protože korupce je definována úplně jinak.

Obvinění, že na trhu existuje „korupce“, je tedy totéž jako říci, že lidé bohužel kradou a že kradou i v tržním prostředí. To zcela jistě popřít nelze. Ovšem stejně tak to nelze dávat za vinu svobodnému trhu. Z období socialismu víme, že rozkrádání podniků bylo v netržním prostředí celonárodním fenoménem.

SVOBODNÝ TRH, PŘÍKLAD DRUHÝ: PROVIZE ZA PRODEJ

Představme si dále, že obchodník prodá zboží do supermarketu a nabídne za tento prodej supermarketu poplatek či provizi. Někteří jdou dokonce tak daleko, že označují i toto jednání za korupci. Tento obchod je však zcela dobrovolný a nikoho nepoškozují. Prodávající často musí nabídnout slevu za zboží, aby kupující nakoupili. Provize zde představuje formu ziskové marže supermarketu.

Provize za prodej není korupce. Nemůžeme si myslet, že by někdo (například supermarket) chtěl zprostředkovat prodej našeho zboží zdarma, bez marže. To by nepokryl své náklady a zkrachoval. Obvinění, že provizní prodej má něco společného s korupcí, je totéž jako říci, že vyjednávat o cenách je nezákonné. Snaha omezit volnost cen je však typická pro centrální plánování a socialismus. Odtud plynou nesmyslná obvinění o „korupci“ mezi supermarketem a jejich dodavateli.

TRH ODSTRAŇUJE ZLODĚJE

Tvrzení, že se na svobodném trhu vyskytuje korupce, je zcela mylné a ignoruje definici korupce. Na trhu se vyskytuje pouze porušení vlastnických práv, tj. krádež. Každý vlastník firmy se musí chránit před rizikem, že jej zaměstnanci budou okrádat. Pokud podnikatel na krádeže ve firmě nepřijde včas, jeho firma velmi rychle vytvoří ztrátu a zkrachuje. Trh proto automaticky vybírá ty podnikatele a ty firmy, které jsou neefektivnější a ve kterých se kradě nejméně. Každý tak snadno vidí, že trh má v sobě přirozené, zdravé mechanismy, které mýtí nečestné chování a podporují poctivost. To o státu říci nelze.

PRAVÁ PŘÍČINA KORUPCE: STÁT A JEHO NEEFektivNOST

Stát se od trhu zcela zásadně liší v tom, že neumí vyčísřit ziskovost či ztrátovost jakékoli své činnosti. Firma na trhu neustále dbá o to, aby měla tržby vyšší než náklady a dosahovala tak zisku. Pokud dosahuje ztráty, znamená to, že je neefektivní. Spotřebitelé totiž neocenují její výrobky natolik, aby z tržeb pokryla vstupy do výroby. Ztráta firmě říká, že by v dané činnosti neměla pokračovat a že by zaměstnáván zdroj (kapitál, půdu, práci) měla přenechat k jinému využití. Firma tedy jediné díky tržbám vždy ví, zda má náklady úměrné či příliš vysoké.

Proč to u státu nejde? Stát jednoduše žádné tržby nemá. Stát nenabízí služby na trhu s tím, že si je někdo (možná) koupí, a ohodnotí tak jeho výkon. Stát se financuje předem daněmi, které na lidech vynucuje. Jelikož stát nemá tržby, vůči nimž by porovnal

Pokračování na následující straně

své náklady, nikdy neví, zda má náklady na daný projekt vysoké či nízké. Jinými slovy, stát postrádá měřítko efektivity. To je celá příčina neefektivnosti státu a klíč k pochopení korupce.

KORUPCE NAHRAZUJE TRŽNÍ ROZHODOVÁNÍ

Když nemá státní úředník měřítko, podle něhož by rozhodoval o efektivnosti jednotlivých státních projektů, jak jinak se může rozhodovat? Právě teď vstupuje na scénu korupce. Korupce je situace, kdy si soukromé subjekty snaží otočit rozhodnutí úředníka ve svůj prospěch, nejčastěji za pomoci odměn či jiných protislužeb. Tento mechanismus je náhradou tržního rozhodování. Připomeňme, že úředník nemá žádnou lepší možnost, jak se rozhodovat. Na trhu si majitel firmy porovnává tržby a náklady a nedopustí, aby byly náklady příliš vysoké. Státní úředník nejenom že nad sebou nemá majitele, který si hlídá ziskovost, ale navíc ani nemá měřítko, jak ziskovost či ztrátovost zjistit. Úředník je tak ekonomicky „slepý“. Absence ekonomického tlaku na efektivitu způsobuje, že korupce má volný prostor. Právě ona potom vede úředníky v jejich rozhodování.

Zatímco na svobodném trhu korupce neexistuje, se státní byrokracií je korupce spojena vždy. Je velmi snadné pochopit, proč tomu tak je. Každé byrokratické rozhodnutí má svou nabídku a poptávku, a musí tedy mít svou cenu. U některých rozhodnutí je sice nabídka zdánlivě neomezená, protože je byrokrat nakonec musí učinit. I tak se ale velmi liší nabídka například stavebního povolení dnes a stavebního povolení za rok, proto přinejmenším brzké stavební povolení má nezanedbatelnou cenu (na rozdíl od toho pozdního).

Každé byrokratické rozhodnutí tak vytváří korupční potenciál. Může se stát, že nabídka a poptávka se v konkrétním případě nesečtou a ke korupci nedojde, korupční potenciál zůstává nevyužitý. To je tehdy, když nejvyšší cena potenciálního kupujícího (korumpujícího) bude pod nejnižší cenou potenciálního prodávajícího - rozhodujícího úředníka. Toto nastane především u těch méně důležitých rozhodnutí, kde poptávka nebude dost silná a nepřesáhne tento úřednický korupční práh.

Naopak v případech, kdy se rozhoduje o velkých částkách, bude ke korupci docházet skoro jistě. Kupující budou dost silní, aby korupční práh byrokratů překonali. Korupce tak bude pouze vyjadřovat stínovou, skutečnou cenu daného rozhodnutí. Tato stínová cena by se běžně ustavila na trhu, ale byla násilným rozhodnutím vlády a byrokratického aparátu potlačena, protože stát danou oblast vzal pod svá křídla. Plyne z toho jediné: čím více státního přerozdělování, tím více zdrojů, které si soukromé subjekty mohou korupcí nasměřovat k sobě, a tím více korupce.

MÉDIA OTÁČEJÍ KAUZALITU. KORUPCE JE PŘÍZNAK, NIKOLI PŘÍČINA

Je populární říkat, že korupce je příčinou neehospodárnosti veřejných rozpočtů a chronických státních deficitů. Nyní už je zřejmé, že to je omyl. Korupce není příčinou plýtvání, pouze jeho příznakem. Příčinou plýtvání je samotná povaha státního sektoru - nemá ani majitele, který by dohlížel na hospodárnost, ani (a hlavně) měřítko, jak hospodárnost posuzovat. Korupce je pouze důsledek státního prostředí, odtrženého od jakékoli ekonomické racionality.

MORÁLKA A KORUPCE: PROBLÉM NENÍ V LIDECH, ALE V SYSTÉMU

Poukázání na „korupčníka“ se v médiích stalo téměř sportem. Novináři, autoři iniciativ proti korupci a čtenáři médií si myslí, že veřejné odhalení člověka podezřelého z korupce ve státním sektoru řeší problém a že si můžeme s radostí říci: Zase o jednoho méně! Zároveň touto honbou na „korupčníky“ vyvolávají dojem, že korupce je především morální problém jednotlivců či společnosti.

Jak jsme však ukázali, toto je omyl a má nešťastné následky pro

náladu ve společnosti. Místo aby korupce byla správně pojmenována jako problém neefektivních státních výdajů, které je potřeba zredukovat, lidé získávají dojem, že za všechno mohou mravně zkažení lidé, kterých je čím dál více, a že problém je proto neřešitelný.

Na vině nejsou morálně pokleslí úředníci, ale systém státních výdajů, který postrádá jakoukoli ekonomickou racionalitu a který ke korupci nutně vede. Bohužel ani ti nejzapálenější bojovníci proti korupci jako např. zakladatel Nadačního fondu proti korupci Karel Janeček nejsou ochotni tento jednoduchý ekonomický poznatek přijmout a snížení státních výdajů předem zatracují. Tím samozřejmě podporují korupci nejméně, jak to jen jde.

OBDOBÍ SOCIALISMU JE DŮKAZEM

Je s podivem, že se v české mediální diskusi o korupci nikdy nezmíní čtyřicetiletá zkušenost se systémem, který se stal pro korupci synonymem. Socialistická, zcela postátněná ekonomika je tím nejlepším příkladem toho, co se stane, když se z ekonomického rozhodování odstraní kalkulace zisku na základě tržeb a nákladů na volném trhu. Výsledek byl, že v socialistické ekonomice musel uplácat každý a neustále, aby se domohl byť i těch nejzákladnějších statků. Označili by dnešní moralizátoři za „korupčníky“ celý národ, když celý národ musel uplácat? A tvrdili by, že za neehospodárnost socialistické ekonomiky mohli právě „korupčníci“? Tento jednoduchý přírůstek dokazuje, že problém není v lidech, ale v systému. Čím více státu, tím více korupce.

KORUPCE SE MŮŽE STÁT ŽIVOTNÍ NUTNOSTÍ

Každé rozhodnutí úředníků má svou stínovou cenu, která se odráží v korupci. Jak byrokracie zatěžuje svobodné jednání a podnikání lidí, stává se korupce nutností, jedinou šancí, jak si lidé mohou příslušné úřednické rozhodnutí zajistit.

Nelze proto korupci paušálně odsuzovat. Lidem, kteří uplácejí, často nic jiného nezbyvá, stejně jako za socialismu bylo potřeba korupce i k pořízení kvalitního kusu masa. Všichni se smějeme historikům, kolikrát musí cestovatel v zemích bývalého sovětského svazu platit bumáčky za naprosto samozřejmé úkony. Málokdo už ale dokáže domyslet, že dennodenní korupce je způsobena obrovskou byrokratickou kontrolou. Nelze bojovat proti korupci, aniž by byla drasticky omezena úřednická moc.

Pokud se byrokracie rozmáhá, nutně se rozmáhá i korupce. Úplatky tak fakticky fungují jako jediná zbraň proti všemocným úředníkům. Lze říci, že vysoká míra korupce v některých zemích pouze odráží snahu podnikatelů zlepšit své podnikatelské prostředí, které úředníci ničí.

VYŠŠÍ TRESTY ZA KORUPCI PLÝTVÁNÍ NEODSTRANÍ

Důsledkem povrchního uvažování o korupci je také tvrzení, že vyšší tresty za prokázanou korupci ve veřejném sektoru odstraní korupční chování a s ním spojené plýtvání penězi. To je chybný závěr ze dvou důvodů. Za prvé, jelikož úředník ve státním sektoru nemá žádné měřítko, jak posoudit efektivitu projektů, odrazení od korupčního jednání nemůže na neefektivitě nic změnit. Pokud např. úředník ze strachu úplatek nepřijme a zadá zakázku jiné firmě, neznamená to, že vybral pro veřejnost lepší projekt. Jelikož se úředník neřídí porovnáním tržeb a nákladů jako podnikatelé na trhu, o přínosnosti projektů veřejnosti nemá žádnou představu. Tento problém je ve státním sektoru neodstranitelný a s tresty za korupci vůbec nesouvisí.

Za druhé, korumpovatelnost úředníků a politiků může mít různé formy. Politici vždy směřují státní výdaje tak, aby z nich profitovali buď znovuzvolením ve volbách (což jim přinese budoucí vysoké platy a osobní prestiž) anebo přímou odměnou na svůj účet nebo na účet své strany od korumpujícího jedince. Vyšší tresty za „viditelnou“ korupci povedou pouze k tomu, že politici a jejich úředníci namíří více státních výdajů přímo na voličské skupiny. Ji-

Pokračování na následující straně

nými slovy, např. místo stavby nové dálnice, u níž je velký potenciál úplatků od stavebních firem, pošlou více peněz na podpory v neza-městnanosti nebo platy státních zaměstnanců, čímž si zajistí hlasy těchto skupin v příštích volbách. Oficiálně o „korupci“ nepůjde, ale politik se nechá „koupit“, tedy uplatit jiným způsobem. Ač budou moralizátoři jásat, že nedošlo k „obálkové“ korupci, veřejné rozpočty budou zatíženy stejným způsobem a fakticky se nic nezmění.

ZÁVĚR

Čtenářům by nyní již měly být zřejmé tři hlavní ekonomické poznatky, které jsme v našem textu ukázali: (1) Korupce je vzorec chování, který ve svobodné tržní ekonomice neexistuje. (2) Korupci v ekonomice nevyhnutelně vyvolávají zásahy státní moci. (3) Rozsah korupce je přímo úměrný míře státního přerozdělování.

Nezpochybnujeme, že mohou existovat úřední rozhodnutí, která nebyla ovlivněna korupcí. Úředník nám v tomto případě může připadat morálnější, bohužel však nelze říct, že rozhodl ekonomicky lépe. Státní úředník totiž nikdy nedokáže posoudit ekonomickou efektivnost svých rozhodnutí, protože nemá k dispozici měřítko zisku. Korupce je pro úředníka pouze únikovou cestou z ekonomické slepoty.

Výzvy, které se snaží upevňovat nekorupční morální zásady, můžeme považovat za chvályhodné pokusy o změnu. Samy o sobě však nemohou napravit téměř nic. Za prvé, vůbec neomezují příčinu korupce, kterou je státní přerozdělování jako takové. Za druhé, mylně si vykládají vztah mezi korupcí a efektivností. Zatímco protikorupční apely se tváří, že méně „zkorumpovaná“ společnost vede k úsporám a vyšší efektivnosti, skutečná příčinnost je zcela opačná - efektivní tržní konkurence (nenarušovaná státem) sama podporuje a vybírá nezkorumpované aktéry, kteří nekradou. Omezením korupce tedy nelze způsobit vyšší efektivnost. Naopak musíme nejprve umožnit efektivní tržní hospodářství, omezit stát, a teprve toto díky tlaku na efektivnost omezí korupci a rozkrádání.

Pokud někdo namítne, že nelze přece všechny státní funkce privatizovat, uvědomme si, že žijeme v obrovské míře státního přerozdělování na hraně socialismu: přes veřejné rozpočty protéká přes 40% produktu české ekonomiky. Prostor pro osekání státu je obrovský. Máme před sebou jasnou volbu. Buď chceme co nejméně korupce, a k tomu potřebujeme co nejmenší, řečneme desetinový stát. Anebo požadujeme hodně státních regulací a výdajů, a pak se musíme smířit s velkou mírou korupce. Žádná jiná možnost neexistuje.

Autoři, ekonomové, jsou studenty doktorského programu na Fakultě sociálních věd UK.

Jan Průša, Pavel Ryska, 31.05. 2012, zdroj internet.

Článek druhý pánů Jana Průši a Pavla Rysky: MÝTY O ČESKÉ PRIVATIZACI

Masová privatizace v první polovině 90. let minulého století je jednoznačně nejúspěšnějším projektem moderního českého státu. Přesto o ní koluje mnoho mýtů, které nejspíše pramení jednak z její nedostatečné znalosti a jednak ze záměrné diskreditace.

Masová privatizace v první polovině 90. let minulého století je jednoznačně nejúspěšnějším projektem moderního českého státu. Přesto o ní koluje mnoho mýtů, které nejspíše pramení jednak z její nedostatečné znalosti a jednak ze záměrné diskreditace.

Aniž bychom rozsahem článku chtěli přinést úplné hodnocení privatizace, chceme uvést na pravou míru několik hlavních principálních omylů, které se ve veřejné debatě opakují nejčastěji.

Nejprve je třeba připomenout základní tezi, kterou potvrzuje veškerá dostupná fakta: Pád komunismu v roce 1989 se rovnal ekonomickému kolapsu systému, který byl pro naplnění potřeb občanů zcela nepoužitelný. 40 let komunismu československé hospodářství přivedlo k bankrotu, socialistický režim náš stát vpravdě vytuneloval.

MÝTUS PRVNÍ: EXISTOVALA ALTERNATIVA

- Snad jen pro pořádek uvedme jeden zřejmý empirický fakt: Všechny pokusy, ve kterých se řízení ekonomiky přesunulo na stát, vždy selhaly – dokládá to zkušenost jak fašismu, tak komunismu.

- Komunistická vláda okradla československé občany o jejich majetek, jednak znárodnováním a jednak měnovou reformou. Toto ukradené bohatství bylo tak obrovské, že z něho komunisté vydrželi žít a uplácet dlouhá čtyři desetiletí.

- Jakmile komunisté toto ukradené bohatství zlikvidovali, jejich režim zbankrotoval. Bylo nutné urychleně přejít od státního řízení k soukromému vlastnictví a řízení hospodářství dle principů svobodného trhu.

MÝTUS DRUHÝ: PRIVATIZACE BYLA DIVOKÁ, BEZ PRAVIDEL, LÉPE BY BYLO PROVÉST JI POMALEJI

- V listopadu 1989 se rozehrál boj o čas, bylo jasné, že dosa- vadní fungování ekonomiky se zásadně změní. Bylo třeba co nej- rychleji odříznout politickou nomenklaturu od podniků, aby se zabránilo masovému klientelismu.

- Pomalé cesty se ukázaly jako horší – země, jež se vydaly touto cestou (např. Maďarsko či Polsko), nezískaly vůči České republice žádnou prokazatelnou výhodu. Výsledek postupné cesty privatiza- ce je, že např. v Polsku ani dnes (!) není značná část podniků zpri- vatizována. Polský stát na rozdíl od toho českého nadále vlastní většinové podíly v obřích podnicích: v rafinériích (PKN Orlen, Lot- tos), hutích (HSW), těžebních firmách (PGNiG, KGHM), bankách (PKO) a dokonce i v pojišťovnách (PZU) a chemických závodech (ZAK). To ukazuje, že „pomalá“ privatizace znamená v praxi nej- častěji žádná privatizace.

- Pokud se dovolí zájmovým skupinám uvnitř státních firem organizovat se a vybudovat si pevný kontakt na politické strany, ze státních firem se vždy stanou trafiky pro politiky a ideální pro- středí pro korupci. Připomeňme pro ilustraci, že největší korupční aféra novodobého Polska „Orlengate“ z r. 2004 není spojena s žá- dnou soukromou firmou, ale právě se státním kolosem PKN Orlen.

- Stejně tak je pomýlená kritika ohledně nedostatečného právně- institucionálního rámce. Jak vidíme, nejsme s ním spokojeni ani dnes, 23 let od revoluce. Privatizace byla provedena v tom nej- lepším dostupném právním prostředí té doby. Vyčkávaní by bývalo znamenalo jen odsouvání donekonečna. Řekli byste snad svému dítěti: Pošleme tě studovat na univerzitu, ale až její kvalita dosáhne světové úrovně?

MÝTUS TŘETÍ: ROZKRADL SE MAJETEK

- Mnoho lidí bohužel dodnes nechápe, že ačkoliv minulý režim vykazoval obří produkci a zaměstnanost, přesto přivedl ekonomiku ke krachu.

- I když se mnoho vyrábělo, jednalo se o neefektivní plýtvání na nepoužitelné statky. Výroba nebyla určena tržní poptávkou, ale náhodným plánem. Nelze se tedy divit, že když se zboží vyrobilo, zjistilo se, že ho nikdo nechce. Anebo se naopak zjistilo, že se nevy- robilo něco, co chtěli všichni. Tím se plýtvaly zdroje. 40 let tohoto plýtvání ekonomiku zruinovalo. Zboží má jenom takovou cenu, jakou chtějí zákazníci platit, a když naše stovky lokomotiv a tisíce tatrovek nechtěl nikdo kupovat, cena takové výroby byla nulová.

- Bylo proto třeba provést bolestivou restrukturalizaci – veške- rou nepotřebnou výrobu zavřít, zastaralé vybavení zahodit, vybrat pouze pár použitelných aktiv a především vymyslet a zprovoznit zcela nové výrobní plány podle představ zákazníků / spotřebitelů / nás všech.

- Z toho plyne jediné: Nebylo moc co rozkrádat. Naopak, je ekonomickým zázrakem kapitalismu a privatizace, že se z tak roz- vráceného hospodářství podařilo tak rychle vydupat mnoho fun- gujících ziskových podniků.

- Pokud nějaký podnik po privatizaci zkrachoval nebo zmenšil

Pokračování na následující straně

výrobu, nelze to přičítat „rozkradení“ či „špatně provedené“ privatizaci. Řada privatizovaných podniků neměla v tržním hospodářství žádné místo (jejich výrobky nikdo nekupoval) a musela odejít z trhu. Stejně jako po umožnění podnikání vzniklo nesčetné nových podniků, které dnes zaměstnávají tisíce lidí, zrcadlově k tomu musely trhy opustit neefektivní podniky, které tyto lidi uvolnily. Jedno bez druhého nemohlo proběhnout.

MÝTUS ČTVRTÝ: PODPOŘILA SE KORUPCE

- Socialismus před rokem 1989 byl totálně zkorumpovaný. Tato korupce byla způsobena tím, že neexistovaly tržní ceny a lidé byli nuceni kupovat si zboží ilegálně. Vytvořil se černý trh zasahující do všech sfér hospodářství, od běžných nákupů potravin po vzájemné dodávky mezi průmyslovými podniky.

- Privatizace spolu s umožněním tržní tvorby cen obrovským způsobem omezila prostor pro korupci v podstatě u všech běžných komodit (jídlo včetně ovoce, masa, cukrovinek ..., hygienické potřeby, oblečení, elektronika atd.), u kterých se před sametovou revolucí běžně uplácelo, aby je lidé mohli získat.

- Zároveň dramaticky poklesla korupce ve firmách, které se plně privatizovaly – soukromí vlastníci začali tvrdě dohlížet na to, aby je zaměstnanci neokrádali, jako to bylo běžné v socialismu. Majitelé začali dříve běžné rozkrádání svých firem tvrdě stíhat.

- Rychlost privatizace navíc zásadně omezila možnost manipulovat s prodejem různých podniků. Byly to naopak pomalé vládní prodeje jednotlivých podniků zvláště, které provázely obrovské korupční skandály nebo tyto privatizace zkrachovaly úplně. Tyto kauzy zůstaly mnohdy dodnes nevyřešené (privatizace bank, MUS, Zetor, prodej Unipetrolu Andreji Babišovi, Škoda Transportation, zkrachovalý prodej ČSA a mnoho dalších).

- Některé křiklavé příklady ukazují, že rychlá, kupónová privatizace měla být uplatněna více, nikoli méně. Společnost ČSA byla nejprve neúspěšně nabídnuta francouzské Air France a poté zůstala ve státním vlastnictví, za nějž generovala chronické ztráty a dostávala miliardové záchranné úvěry od jiných státních firem. Firma byla doslova rozkradena zájmovými skupinami (zvýšení platů o třetinu za působení Jaroslava Tvrdíka, úspěšný nátlak odborů na vládu, aby nedošlo k privatizaci v r. 2009, atd.). Český daňový poplatník tedy trátí na neprivatizaci, nikoli privatizaci ČSA. Kdyby byly České aerolinie privatizovány v kupónové privatizaci, firma už mohla dávno dosáhnout takové struktury a velikosti, aby zajistila ziskové hospodaření a nesloužila jako trafiká pro politiky.

MÝTUS PÁTÝ: PRIVATIZACE ANO, ALE NE KUPÓNOVĚ

- Kupónová privatizace je již obklopena takovou mytologií, že se zcela zapomíná, že jde o nejprůhlednější a nejčistší formu privatizace.

- Korupce při privatizaci vzniká vždy, když mohou politici a úředníci rozhodovat o tom, komu a za jakou cenu prodají podnik ve státním vlastnictví. Kupónová privatizace toto korupční prostředí vylučovala. Jakmile byla firma určena pro privatizaci kupónovou formou, jediný, kdo určil cenu a nové majitele, byli lidé sami. Privatizační korupce neměla prostor.

- Je s podivem, že ti, kdo dnes tolik volají po „transparentnosti“, nedoceňují kupónovou privatizaci jako nejtransparentnější metodu, jakou naše státní správa zatím použila.

ZÁVĚR

Česká privatizace byla unikátním projektem, který skončil masovým úspěchem i přes to, že na jeho provedení předem neexistoval žádný návod. Dílčí kritiky ve smyslu „po bitvě je každý generál“ nemění nic na tom, že principiálně bylo její provedení zcela správné. Veřejnost si bohužel plete úspěšnost privatizace jako takové

a úspěšnost vlastních investičních rozhodnutí v rámci privatizace.

S odstupem začíná být také privatizace adekvátně doceňována. Zůstává jen otázkou, kdy to budou ochotny přiznat i zájmové skupiny, které zatím kritiku privatizace používaly pouze k diskreditaci svobodného tržního hospodářství a polistopadového politického vývoje.

Autoři jsou ekonomové, doktorandi Institutu ekonomických studií FSV UK.

Jan Průša, Pavel Ryska, Týdeník EURO 39/2012, zdroj internet

RINGŮV SEN 2019

České tanky na předměstí Brusel! Náš válečný zpravodaj Bosák píše v tisku.

Tanková brigáda generálmajora Cibulky J.L. ostřeluje město, ze kterého prchají evropští úředníci se svými krabicemi s vínem.

Čeští výsadkáři už jsou v Bruselu, odkud se ozývá sporadická střelba. Tak rychlý postup nikdo nečekal a to i navzdory tomu, že se pandury cestou všechny zastavily a letouny CASA musely nouzově přistát už za Rozvadovem!

Na území spolkové republiky, vítají české vojáky obyvatelé květinami a volají alles gute tschechische Freunde Soldaten, šajzeEU.

Pouze na území bývalé NDR se staří příslušníci STASI pokouší Čechy zastavit v jejich vítězném tažení, ale marně! Prezident Miloš Zeman s chotí Ivankou odletěli ráno do Londýna, aby vysvětlili sprátemným Britům, proč se Češi rozhodli udělat v Evropě pořádek. Předseda vlády Okamura v předvečer útoku promluvil v ČT1.

„Nikdo nám nebude zakazovat kouřit, pěstovat brambory, chovat prasata a vyrábět cukr! Jděte do hajzlu!”

Tesco, Obi, IKEA, Kaufhaus i Billa se přidaly k vítězícím Čechům a zásobují obyvatelstvo zdarma potravinami.

Majitelé slunečních elektráren uprchli, ale žádná země jim nechce poskytnout azyl. V Moskvě panuje nadšení a Putin posílá Čechům kaťuše a kalašnikovky. Ministr národní obrany, plukovník Kajíněk, děkuje BIS za prozíravé umístění odposlechnů ve všech kancelářích EU. Naši výsadkáři jdou najisto! Vyděšení poslanci a senátoři si jednomyslně zrušili imunitu, platy, jízdné, cestovné i balné, 50 km na dálnicích a trestné body pro řidiče zvýšily na 200! Ministryně spravedlnosti Bradáčová se omluвила Parkanové a slíbila odhalit skutečné viníky. Expremiér Nečas se národu omluvil za DPH a přihlásil se k dobrovolníkům. Paroubek neprošel ze zdravotních důvodů.

U sochy sv. Václava se včera sešlo 200 000 lidí, kteří zvonili klíči a volali: DostboloEU.

Zpívali „Náš tatíčku Havle, klidně dřímej v hrobě svém, to, co jsi nám vybojoval, tomu věrni zůstanem!”

V Praze vládne nadšení. Musíme být rychlí, prohlásil prezident Zeman. Čechům vydrží nadšení tři neděle! Za tu dobu musí být Evropa opět svobodná!

Vojáci NATO se do konfliktu nezapojují. Obama prohlásil: „Eto vaše dělo!”

PAK JSEM SE PROBUDIL!

Zdroj: koluje po internetu.

Zapadá sluníčko za hory.... Foto JB.

Kostel sv. Jana Křtitele ve Slavonově u Nového Města nad Metují. Foto JB.

Interiér kostela sv. Jana Křtitele ve Slavonově u Nového Města nad Metují. Foto JB.

